

LUNDS UNIVERSITET

Medicinska fakulteten

Avdelningen för logopedi, foniatri och audiologi

Institutionen för kliniska vetenskaper, Lund

Den lexikala förmågan hos en- och flerspråkiga skolbarn, med och utan språkstörning

**Tiiu Eklund
Natali Jankulovska**

**Logopedutbildningen, 2009
Vetenskapligt arbete, 30 högskolepoäng**

**Handledare:
Ketty Holmström
Ulrika Nettelblatt**

SAMMANFATTNING

Syftet med studien har varit att undersöka hur den lexikala förmågan, avseende förståelse, produktion och organisation, förhåller sig till varandra hos barn med olika språkliga förutsättningar.

I undersökningen ingick det sammanlagt 24 forskningspersoner som var indelade i tre grupper; enspråkiga med språkstörning, flerspråkiga med språkstörning samt flerspråkiga med typisk språkutveckling. Vid testutförandet användes sex olika logopediska test och deltest som prövar den lexikala produktionen, förståelsen och organisationen. Tre av testen har utförts både på svenska och på modersmålet arabiska.

För enspråkiga barn med språkstörning är den förståelse-, produktions- samt organisationsförmågan över medianlinjen. På grund av den avvikande språkutvecklingen är organisationen av ordförrådet mindre välutvecklad. Endast ett barn, som är äldst i gruppen, 9 år, har genomgått det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet.

För gruppen med flerspråkiga barn med språkstörning är testresultaten för samtliga test som prövar den förståelse-, produktions- och organisationsförmågan under medianlinjen. De få forskningspersoner som hamnar över medianlinjen är generellt äldst i gruppen. En jämförelse mellan språken tyder på högre testresultat i det svenska språket.

För grupp tre som har en typisk språkutveckling är det organisationsförmågan som är bättre än den förståelse- och produktionsförmågan. Även det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet som skett i det svenska språket för fem barn i gruppen i åldrarna 8-9 år tyder på att lexikonet är välorganiserat. En jämförelse mellan språken i gruppen visar att den svenska produktionsförmågan är bättre. Förståelsen är däremot aningen bättre på det arabiska språket.

Det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet sker olika för olika språk och barn beroende på ålder samt den språkliga bakgrunden. Skiftet utvecklas gradvist och sker tack vare ett välorganiserat lexikon. Man kan se det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet som en milstolpe i barnets språkliga utveckling.

Skillnaden i resultaten mellan de olika språkliga förmågorna implicerar hur viktigt det är att testa *både* ordkunskap, impressivt och expressivt samt organisationen vid utredning av eventuell språkstörning hos barn.

ABSTRACT

The aim of this study was to investigate the size and the organization of the vocabulary in three groups of children with different linguistic conditions.

24 children, divided into three different subgroups; monolingual language impaired children, bilingual language impaired children and bilingual children with typical language development were tested with six language tests. Three of the tests were administered in both Swedish and the mother tongue Arabic, in the two bilingual groups.

For monolingual children with language impairment receptive and expressive ability is above the median. The organization of the vocabulary is less developed. The syntagmatic-paradigmatic shift has occurred for only one child, the oldest in the group – 9 years old.

For bilingual children with language impairment receptive, expressive and organization ability is below the median line. The few children that are above the median line are throughout the oldest in the group. A comparison between the languages indicates higher results in Swedish.

The bilingual children with typical language development, have better organization than receptive and expressive abilities. The syntagmatic-paradigmatic shift has occurred in the Swedish language, for five children at the age of 8-9 years. This indicate a better organized vocabulary. A comparison between the languages shows that expressive ability is better in Swedish and the receptive ability is on the other hand better in Arabic.

The syntagmatic- paradigmatic shift occurs gradually and not at the same time in both languages. A good organization is an important milestone in language development.

The differences in the test results between the linguistic abilities implicate the necessity for clinicians to test both the word knowledge, receptive and expressive, and the organization when assessing children for possible language impairment.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

<u>1 INLEDNING</u>	4
<u>1.2 SYFTE</u>	4
<u>2 BAKGRUND</u>	5
<u>2.1 SPRÅKUTVECKLING</u>	5
<u>2.2 LEXIKON</u>	6
<u>2.2.1 Lexikal utveckling</u>	6
<u>2.2.2 Sambandet mellan lexikonets storlek och organisation</u>	7
<u>2.2.3 Syntagmatisk-paradigmatiskt skifte</u>	8
<u>2.3 FLERSPRÅKIGHET</u>	9
<u>2.3.1 Andraspråksinläring</u>	9
<u>2.3.2 Flerspråkig lexikal organisation</u>	9
<u>2.3.3 Flerspråkighet i skolan</u>	10
<u>2.4 SPRÅKSTÖRNING</u>	10
<u>2.4.1 Språkstörning i skolan</u>	11
<u>3 METOD</u>	11
<u>3.1 PILOTSTUDIE</u>	12
<u>3.2 FORSKNINGSPERSONER</u>	12
<u>3.3 MATERIAL</u>	12
<u>3.3.1 Auditiv reception ur ITPA</u>	13
<u>3.3.2 Auditiv analogi ur ITPA</u>	13
<u>3.3.3 Ordflöde ur ITPA</u>	13
<u>3.3.4 PPVT-III</u>	14
<u>3.3.5 Ordracet</u>	14
<u>3.3.6 Kent och Rosanoffs associationstest</u>	14
<u>3.4 DATAINSAMLING</u>	15
<u>3.4.1 Reliabilitet</u>	16
<u>3.5 STATISTISK BEARBETNING</u>	16
<u>4 RESULTAT</u>	17
<u>4.1 ANALYS AV SAMTLIGA GRUPPERS TESTRESULTAT PÅ SVENSKA</u>	17
<u>4.1.1 Sammanfattning av resultaten på svenska</u>	22
<u>4.2 ANALYS AV TESTRESULTATEN HOS DE FLERSPRÅKIGA GRUPPERNA</u>	23
<u>4.2.1 Sammanfattning av resultaten hos de flerspråkiga grupperna</u>	24
<u>5 DISKUSSION</u>	25
<u>5.1 ENSPRÅKIGA MED SPRÅKSTÖRNING</u>	25
<u>5.2 FLERSPRÅKIGA MED SPRÅKSTÖRNING</u>	26
<u>5.3 FLERSPRÅKIGA MED TYPISK SPRÅKUTVECKLING</u>	27
<u>5.2 METODÖVERVÄGANDE</u>	28
<u>5.3 FORTSATT FORSKNING</u>	29
<u>6 KONKLUSIONER</u>	30
<u>TACK TILL</u>	32
<u>REFERENSER</u>	33

1 INLEDNING

I dagens Sverige finns det många nationaliteter och kulturer representerade. Av drygt 9 miljoner invånare har cirka 1,5 miljon svenska som andraspråk och ett annat språk som modersmål. Även författarna till denna studie har en flerspråkig bakgrund vilket har varit en del av motiveringen till valet av uppsatsämne.

Genom att Sverige successivt har fått en mångkulturell befolkning är det relevant att göra studier främst kring flerspråkighet, men även om språkutveckling och språkstörning. Omfattande forskningsstudier inom flerspråkighet och språkstörning har gjorts av bland annat Salameh med arabisktalande elever i Malmös skolor. Där finns det många flerspråkiga elever där arabiskan är ett dominerande språk (Salameh, 2003).

Man kan tillägna sig flera språk på olika sätt. Antingen lär man sig två eller flera språk samtidigt eller så lär man sig först ett språk och sedan ett nytt språk senare i barndomen eller i vuxen ålder. Det flerspråkiga barnet utvecklar två eller fler skilda lexikon. De blir sällan identiska, eftersom barnet behöver och lär sig olika ord i olika miljöer, till exempel svenska i förskolan eller skolan och arabiska i familjeaktiviteter (<http://www.sprakenshus-umas.se/?p63i123l2s0=>). För att ha bättre tillgång till sitt/sina ordförråd krävs en god organisation.

Genom att undersöka den lexikala förmågan hos barn, till exempel ordkunskap och organisation av lexikonet, kan man uttala sig om en persons språkförmåga och språknivå på ett mer generellt plan (Quennerstedt, 2007).

Denna studie har inspirerats av K. Holmström och är ett led i ett kommande och mer omfattande forskningsarbete.

1.2 Syfte

Syftet med denna studie är att undersöka den lexikala förmågan hos tre barngrupper med olika språkliga förutsättningar: enspråkiga barn med språkstörning, flerspråkiga barn med språkstörning samt flerspråkiga barn med typisk språkutveckling.

Frågeställning:

Hur ter sig den lexikala förmågan, avseende förståelse, produktion och organisation, i ovannämnda grupper?

2 BAKGRUND

Dagens samhälle ställer höga krav på språk och kommunikation genom att man ska använda sig av ett varierat och utvecklat språk. Detta kräver ett välorganiserat lexikon (Clark, 1995). Det är inte bara viktigt i skolmiljön, där barnet exponeras för flera nya ord per dag, utan även i den sociala tillvaron för att kunna kommunicera och samverka med olika människor.

Språk består bland annat av ord som bildar varje individs mentala lexikon. Med hjälp av dessa viktiga byggstenar i språket kan man bilda oändligt många yttranden för att kunna uttrycka vilja och tankar. För att effektivt utnyttja sitt lexikon är det viktigt att ha ett välorganiserat ordförråd. Därför är det högst aktuellt att undersöka och förstå hur ordförrådet är uppbyggt och organiserat. Det har konstaterats att barn med språkstörning har svårigheter med organisationen av lexikonet vilket även påverkar ordförrådets kvantitet (Hansson, 2003).

2.1 Språkutveckling

Språket kan delas in i olika system som samverkar med varandra och utvecklas i olika takt;

- Form – språkljud, böjningsmönster och meningsbyggnad (fonologi och grammatik).
- Innehåll – ordförråd, begrepp och språkliga betydelser (semantik).
- Användning – regler för hur man använder språket och deltar i ett samtal med olika personer och vid olika situationer (pragmatik). (Lees & Urwin, 1997; Chiat, 2005)

När man tillägnar sig ett språk måste man etablera ett stort antal kopplingar mellan den fonologiska, semantiska och pragmatiska informationen. Samtliga system är beroende av varandra. För att kunna använda språket till fullo måste systemen vara intakta (Chiat, 2005).

Barnet lär sig språk i samspel med sin omgivning. Detta betyder att barnet lär sig talets regler för det specifika språket genom att samverka och studera andra modeller, det vill säga sin omgivning och de som samverkar med barnet. Det framväxande språket formas såväl av biologiskt givna sätt att processa information som av de kommunikationsmönster och det språkbruk som barnet möter. Språkutvecklingen som är en livslång process startar med att form, fonologi och grammatik utvecklas under de första levnadsåren. Ordförrådet utvecklas under hela livet (Håkansson, 2003; http://www.sprakladan.uppsala.se/om_sprakstoring.htm). Alla barn med typisk utveckling går igenom liknande utvecklingssteg. Hit hör en ordförrådsspurt som startar vid 18 månaders ålder. Denna är en viktig förutsättning för den grammatiska utvecklingen (Strömqvist, 1997; Strömqvist, 2008).

Då barnet är 9-12 månader börjar barnet visa att det kan koppla ihop språket med föremål eller handling. Vid ett års ålder börjar språket utvecklas med några få ord. I denna tidiga fas då barnets ordförråd består av 50-100 ord är dessa övervägande substantiv. Så småningom växer ordförrådet och verb och adjektiv blir allt vanligare liksom abstrakta begrepp (Barrett, 1995; Chiat, 2005). Efterhand som barnet utvecklar sitt ordförråd kan det tala om saker som har hänt eller ska hända. Diskrepansen är i början stor mellan ordförståelse och ordproduktion men denna minskar med stigande ålder (Nettelbladt, 2007a).

En av de kognitiva förutsättningarna som krävs för att barnet ska utveckla sitt språk är mental representation av orden. Denna förmåga gör det möjligt för barnet att tala om abstrakta och hypotetiska händelser. En annan aspekt inom utvecklingen som Piaget beskrev är

objektpermanens eller objektkonstans. Detta är förmågan att förstå att saker inte upphör att existera bara för att man inte kan se dem (Jerlang, 1988) Ytterligare en kognitiv förutsättning för vidareutveckling av det mentala lexikonet är förhållandet orsak-verkan, det vill säga att en handling kan få en viss effekt (Jerlang, 1988).

En annan stor del av språkutvecklingen är organisation och omorganisering av kunskap. Ju bättre organisering desto lättare är det att ta till sig ny information. Förmågan till organisation av ordförrådet har visat sig vara svårt för barn med språkstörning (Barrett, 1995).

2.2 Lexikon

Termen lexikon omfattar inte bara ordförrådet utan även de regler som finns för hur orden får kombineras i språket, till exempel korrekt grammatisk ordföljd. Med ordens hjälp kan man strukturera och kategorisera sin verklighet (Nettelbladt, 2007a). Tillägnandet av ord är en stor del av språkinläringen, vilket är kopplat till förvärvandet av syntax, morfologi och fonologi. Uppbyggandet och utvecklingen av ett ordförråd är en komplicerad och öppen process som pågår under hela livet, det vill säga en process som inte har någon slutpunkt (Clark, 1995).

2.2.1 Lexikal utveckling

Det första steget i utvecklingen av ordförrådet är segmentering. Detta innebär att kunna urskilja enskilda ord i en mening för att vid andra tillfällen kunna identifiera samma ord när man hör det. Därefter måste barnet koppla ihop en potentiell betydelse till de ord som det identifierat, det vill säga att barnet löser det så kallade kopplingsproblemet. För att underlätta för barnet att lösa kopplingsproblemet kan vuxna peka på objekten, till exempel nallen, samtidigt som de benämner den (Strömqvist, 2008). För att sedan effektivisera ordförrådet måste barnet ha morfologisk kunskap. Barnet ska kunna urskilja minsta betydelsebärande enhet i ordet. Därefter kan morfemen kombineras till nya ord (Strömqvist, 1997). Till sist ska barnet kartlägga möjliga betydelser till formen som har identifierats (Clark, 1995; Nettelbladt, 2007a). För att kunna göra detta måste barnet kunna hitta betydelserna i sitt lexikon samt ha en förståelse för ordet för att kunna matcha betydelsen med den nya formen.

Frekvensen av ord är en viktig faktor i inläringen av nya ord. Barnet lägger märke till ord som det får höra ofta, samt om ett och samma morfem uppträder i flera olika kontexter. Barnets första ord är starkt kontextbundna. Så småningom lär sig barnet att ordet *hund* inte är bundet till en bestämd hund utan kan användas vid benämning av alla hundar, vilket innebär att barnet har lärt sig att dekontextualisera, det vill säga att lösgöra det konkreta från omgivningen för att kunna använda det i andra sammanhang (Strömqvist, 1997).

Några ytterligare tecken på den tidiga utvecklingen av ordförrådet är över- och underextensioner. Med underextensioner menar man att ett ord används i en begränsad utsträckning, exempelvis ordet *bil* används enbart för familjens bil. Detta sker i ett tidigt stadium i brist på språklig erfarenhet då barnet inte lärt sig ordets utsträckning och användning. När man talar om överextensioner använder barnet ett ord för att förklara och beteckna flera olika händelser och ting. Till exempel används ordet *bil* till alla fyrhjuliga fordon med motor. Så småningom utvecklas ordförrådet med nya ord och barnet begränsar ordets betydelse. Det har gjorts forskning inom detta område som tyder på att en tidig lexikal utvecklingsfas kännetecknas av kontextberoende ordanvändning samt underextensioner,

medan dekontextualisering och överextensioner förekommer i högre ålder (Nettelbladt, 2007a; Arnqvist, 1993).

Vid två års ålder kan ett barn producera mellan 50-500 ord. Ordförrådet utvecklas gradvis och vid 6 års ålder har barnet cirka 14000 ord i sitt lexikon. Under skolåldern expanderar ordförrådet med ca 3000 ord per läsår, under gynnsamma omständigheter. Vid 15 års ålder beräknas barnets mentala lexikon bestå av ca 85 000 ord (Clark, 2003; Nettelbladt, 2007a). Utveckling av lexikonet fortsätter genom åren, ordförrådet hos en vuxen person räknas nå upp till 250 000 ord (Clark, 1995).

2.2.2 Sambandet mellan lexikonets storlek och organisation

Förmågan att kategorisera personer, föremål, situationer och händelser är en förutsättning för den lexikala utvecklingen hos det lilla barnet (Barrett, 1995). Mycket tyder på att kategorisering sker långt innan barnet yttrar sina första ord. Barnet lär sig att ge och ta emot saker, samt identifiera saker som kan röra sig själva eller få andra att röra sig: personer, leksaker och fordon. Barnet lär sig hur man använder föremål och var de hör hemma, till exempel instrument att äta eller leka med (Clark, 2003a). När barnet klär begreppen i ord finns det redan bra grunder för lexikal organisation. När begreppen är kopplade till språkliga uttryck kan barnet lättare vidareutveckla olika begrepp som leder till att barnet kan uppfatta, känna igen och att kategorisera verkligheten ytterligare (Nettelbladt, 2007a).

Då man tillägnar sig nya ord är det viktigt att man har en god förbindelse mellan form och betydelse samt en hierarkisk organisering (Verhallen & Schoonen, 1998). Ordförrådets indelning i överordnade, sidoordnade samt underordnade begrepp kallas för lexikonets hierarkiska system. Ett välorganiserat ordförråd gör det lättare att ta till sig nya ord, organisera dem och sedan mobilisera dem snabbt och lätt när man behöver dem. Barnet måste ständigt omorganisera sitt ordförråd under tiden som nya ord lärs in (Barrett, 1995).

För att kunna vidareutveckla och omorganisera sitt lexikon ytterligare handlar det inte bara om att tillföra nya ord. Det är även viktigt att kunna lägga till nya betydelser till de ord som redan finns tillgängliga i det mentala lexikonet det vill säga fördjupa och bredda ordkunskapen. Även omstrukturering av ordförrådet, vilket sker under skolåldern är viktig (Verhallen & Schoonen, 1998).

Det finns vissa bevis på att det föreligger en koppling mellan lexikonets storlek och hur barnet kategoriserar objekt (Barrett, 1995). Emellertid finns det undersökningar som tyder på det motsatta. Ordóñez, Carlo, Snow och McLaughlin (2002) utförde en studie på spansk-amerikanska barn där deras lexikala förmåga testades på båda språken. Resultatet visade att sambandet mellan lexikonets storlek och organisation hos dessa barn var litet. Det finns inget konkret som tyder på att stort lexikon ska vara mer välorganiserat än ett litet och vice versa. Dock finns det mycket som tyder på att det är lättare att tillägna sig ett större ordförråd om grunden redan är välstrukturerat. Meara (1996) menar att i början av språkutvecklingen är enbart lexikonets storlek viktigt, inte organiseringen, i och med att ordförrådet ännu inte är så stort. Detta ändras efter ordförrådsspurten, då organiseringen av ordförrådet är i fokus eftersom god strukturering av ordförrådet är en viktig faktor för ett välutvecklat ordförråd (Viberg, 2004). Detta kan liknas vid ett skrivbord som i början har ett par dokument som inte behöver organiseras. Med oöverskådligt många dokument är det däremot viktigt att systematisera dessa för att lättare kunna hitta bland dokumenten.

2.2.3 Syntagmatisk-paradigmatiskt skifte

En stor del av språkutvecklingen är lexikonets omorganisering som sker flera gånger under utvecklingen av ordförrådet. I den tidiga skolåldern i samband med den stora expanderingen av ordförrådet i undervisningen sker också en mer omfattande omorganisering, det så kallade syntagmatisk-paradigmatiska skiftet. Enligt Namei (2004), beror skiftet på en ökning av den lexikala kunskapen om orden. I sina forskningsstudier har hon använt följande indelning av olika associationstyper: paradigmatiska, syntagmatiska, fonologiska (även kallat klangassociationer) samt övriga associationer (Namei, 2004).

De allra yngsta barnen använder sig av fonologiska associationer så som *hus/mus* eller associationer med non-ord exempelvis *cykel/mykel* (Namei, 2004). Vidare menar Namei även att nya ord och ord som barnet inte har så stor kunskap om associeras fonologiskt. Syntagmatiska associationer syns också hos yngre barn. Detta är på en mer utvecklad nivå som innebär att barnet har större kunskap om ordets betydelse och användningsområde (Namei, 2004). I den syntagmatiska associationen *äpple/träd* har man en viss kunskap om ordet *äpple* och hur man kan sätta ihop det med andra morfem eller ord och bilda ett nytt ord eller mening till exempel *äppleträd* eller *Äpplena växer på trädet*. Denna kunskap kommer från egna upplevelser och användning av språket. Dock tycks barnet ännu inte ha organiserat sitt ordförråd i över- och underordnade kategorier (Namei, 2004). Den paradigmatiske associationen däremot hamnar högst upp på associationsskalan. Då har barnet tillägnat sig en större kunskap om orden i språket samt lärt sig att olika ord tillhör olika kategorier. Detta sker mellan 6-8 års ålder då många ord övergår från syntagmatiska och fonologiska associationer till paradigmatiske. Till exempel är *frukt* en paradigmatiske association till *äpple* eftersom äpple är en underkategori till frukt. Även högfrekventa ord som *flicka*, *bord* och olika färger ger oftast ett paradigmatiske svar. Detta kan bero på att högfrekventa ord, som dessa, har använts i många olika sammanhang och har många olika kopplingar. Förmågan till kategorisering samt större ordkunskap leder till högre utsträckning av paradigmatiske associationer hos barnet, det vill säga det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet utvecklas gradvist. Det har även visat sig att adjektiv ger fler paradigmatiske svar än verb. Anledningen till detta kan vara att adjektiv har många synonymer och antonymer (Cronin, 2002). Exempelvis har adjektivet *snabb* många synonymer så som *hastig*, *flink*, *kvick* och så vidare. Många adjektiv associeras även ofta med motsatsord till exempel *varm/kall*, vilket också är en paradigmatiske association. Verbet *springa* associeras ofta med adverbet *fort*, vilket är en syntagmatisk association. (Cronin, 2002).

Det finns skillnader mellan jämnåriga en- och flerspråkiga barns associationer. Enspråkiga barn tenderar att göra fler paradigmatiske associationer medan flerspråkiga barn gör fler syntagmatiska associationer. Detta kan tyda på att enspråkiga barn har en djupare kunskap i sitt lexikon än flerspråkiga barn (Ordóñez, Snow, Carlo, McLaughlin, 2002). Namei (2004) menar däremot att associationstyperna hos en- och flerspråkiga barn har med åldern att göra och inte med deras språkliga bakgrund. Enligt hennes studie har det framkommit att de yngre barnen gör fler fonologiska associationer oavsett en- eller flerspråkig bakgrund, medan äldre barn använder sig av fler paradigmatiske associationer.

2.3 Flerspråkighet

Begreppet flerspråkighet diskuteras utifrån två perspektiv: simultan och successiv flerspråkighet. Skillnaderna ligger främst i själva inlärningsprocessen. Simultan flerspråkighet är då barnet lär sig två eller flera språk samtidigt. Successiv flerspråkighet innebär att barnet redan har tillägnat sig ett språk när det lär sig ett nytt (Håkansson, 2003).

En person definieras som flerspråkig om hon/han lever i en icke-enspråkig miljö och regelbundet exponeras för minst två språk (Salameh, 2003). Flerspråkiga barn med typisk språkutveckling följer enspråkiga barns utveckling i språken men det tar oftast lite längre tid för flerspråkiga barn. De barn som talar flera språk har olika lexikon eftersom barnet behöver olika ord för olika aktiviteter och tillfällen (Salameh, 2008; <http://www.sprakenshus-umas.se/?p63i12312s0=>). Flerspråkiga barn kan ha ett mindre lexikon i båda sina språk, var för sig, jämfört med enspråkiga barn. Däremot ligger de oftast före enspråkiga barn om man räknar ihop kunskapen i båda språken (Ladberg, 1996).

2.3.1 Andraspråksinläring

Ett förstaspråk, L1, är det språk en individ tillägnar sig först, genom att ha exponerats för detta språk genom förälder eller andra vuxna. Andraspråket, L2, brukar definieras som de språk som tillägnas efter att förstaspråket etablerats eller börjat etableras. Detta betyder inte att förstaspråket/modersmålet alltid är en individs bästa språk. Det är tvärtom mycket vanligt i immigrationssammanhang att barnet kommer att behärska andraspråket bättre än förstaspråket, åtminstone i de fall där andraspråket är majoritetsspråket i det samhälle barnet lever i (Abrahamsson, 2009). När man lär sig ett nytt språk kan det hända att ett språk "går tillbaka" tillfälligt för att det nya språket tar mycket inlärningskapacitet (Ladberg, 1996).

Enligt Abrahamsson (2009) tog den empiriska L2-forskningen fart under 1970-talet. Flera omfattande studier gjordes i USA bland spansk- och kinesiskspråkiga barn med engelska som L2. Dessa resultat jämfördes med tidiga grammatiska studier som gjorts bland vuxna andraspråksinlärare. Studierna visade konsekvent att barn och vuxna lär sig L2-strukturer i samma ordning och att de genomgår samma utvecklingsstadier. Dessutom visade studierna att den naturliga inlärningsordningen är densamma för barn oavsett modersmål samt att inlärningsgången av L2 och L1 följer samma steg. Abrahamsson (2009) menar att L1- och L2-inläring omfattar en och samma process; L2=L1-hypotesen.

2.3.2 Flerspråkig lexikal organisation

Det finns vissa forskningsresultat som pekar åt att flerspråkiga barns ordförråd inte är lika väl strukturerat. Detta hänger även ihop med associationsförmågan, vilken inte är lika utvecklad hos flerspråkiga barn som hos enspråkiga (Meara, 1996). Tidiga studier om ordassociationer hos en- och flerspråkiga barn visar att det mentala lexikonet på modersmålet är semantiskt organiserat, medan det på andraspråket huvudsakligen är fonologiskt organiserat (Ordóñez, Snow, Carlo, McLaughlin, 2002). Namei (2004) gjorde en studie där hon testade 100 flerspråkiga barn i olika åldrar vars modersmål var persiska och andraspråket svenska. De jämfördes med 100 enspråkiga svensktalande och enspråkiga persisktalande barn för att studera skillnader och likheter i den lexikala organisationen hos en- och flerspråkiga barn. Som testmaterial användes Kent och Rosanoffs associationstest (Kent & Rosanoff, 1910).

Testresultat visade att en- och flerspråkiga barn hade liknande mönster i sina associationer. Exempelvis förekom fonologiska associationer oftare hos yngre barn särskilt vid lågfrekventa ord medan äldre barn använde sig av fler paradigmatiske associationer. Detta tyder på att det mest avgörande är barnets ålder, inte en- eller flerspråkigheten och kan förklaras med att de äldre barnens språkinlärning har pågått en längre tid jämfört med de yngre barnens. Det innebär att äldre barn både har lärt sig fler nya ord samt att deras gamla ord har fått nya betydelser och funktioner genom att användas i olika situationer och sammanhang. Det betyder att det har skett en gradvis utveckling mot en mer syntagmatisk-paradigmatisk organisering. Det är barnets ålder och språkliga erfarenhet som enligt Namei (2004) påverkar den lexikala organisationen. I och med Nameis studieresultat motbevisades resultaten från tidigare forskning om lexikal organisation hos en- och flerspråkiga barn.

2.3.3 Flerspråkighet i skolan

Flerspråkighet bland skolelever är allt vanligare i dagens svenska samhälle. Elever med invandrarbakgrund klarar sig olika bra i skolan. Deras olika språkliga bakgrund kan ha betydelse för läsinlärningen och läsutvecklingen som i sin tur påverkar skolframgången. Om elevens modersmål är likt svenskan med avseende på fonologi, grammatik och ordförråd, bör läsningen på svenska vara lättare än om skillnaden är stor. Om språken är mycket olika har eleverna mindre nytta av det de har lärt sig genom det första språket vid läsinlärning (Fredriksson & Taube, 2003).

Det har visat sig att hos de barn som blir flerspråkiga i skolåldern (successiv flerspråkighet) skiljer sig lexikonet åt från de barn som är enspråkiga. För det första har de flerspråkiga barnen ett mindre ordförråd och för det andra har de inte en lika djup kunskap om ordens betydelse i L2. Dessutom är ordförrådet inte lika välstrukturerat i L2 (Verhallen & Schoonen, 1998). Undersökningar visar att det samma gäller även vid simultan flerspråkighet där barns ordförråd i andraspråket, L2, vid skolstarten ofta är mindre omfattande och kunskapen om orden är ytlig i andraspråket jämfört med kunskapen hos enspråkiga barn. Forskning visar att tidig kontakt med skönlitteraturen spelar en mycket viktig roll för utvecklingen av ett rikt och nyanserat ordförråd (Lindberg, 2006).

Ordförrådet är en viktig faktor i vägen till framgång i skolan. Ett stort och välorganiserat L1-lexikon underlättar inlärningen av L2. Därför uppmanas flerspråkiga barn att fortsätta med hemspråksundervisningen (Verhallen & Schoonen, 1998). Undervisning i och på modersmålet spelar en avgörande roll. Modersmålet fungerar som en viktig länk och brygga mellan skolan och elevernas bakgrund och är i många fall ett oundgängligt kompletterande verktyg för kunskapsutveckling (Lindberg, 2006).

2.4 Språkstörning

Språkstörning är en av de största barndiagnoserna inom logopedi med cirka 6-8 % av förskolebarnen. Det innebär att barnet inte utvecklar språket som förväntat, trots adekvat språklig stimulering (Bishop, 1997). Ett barn med språkstörning har en språklig förmåga klart under det typiska för åldern, utan att det finns en uppenbar orsak så som neurologisk sjukdom, abnormitet i talapparaten, sensorisk störning eller psykisk utvecklingsstörning (Nettelbladt & Salameh, 2007).

Vid språkstörning påverkas de olika språkliga domänerna, fonologi, grammatik, semantik och/eller pragmatik, i olika stor utsträckning. Samtliga domäner är bundna till ordförrådet, vilket ger förklaringen till att barn med språkstörning har ett begränsat ordförråd (Nettelbladt & Salameh, 2007). Studier har visat att barn med språkstörning inte bara använder sig av färre ord utan även har svårt för att förstå överordnade begrepp så som att gaffel, sked och kniv är bestick. Dessa svårigheter förekommer i samtliga språk hos flerspråkiga barn och märks expressivt så väl som impressivt (Nettelbladt & Salameh, 2007).

Barn som har bristande ordförråd har ofta problem med att förstå språk samt svårigheter med den narrativa förmågan, det vill säga att återberätta något de hört eller upplevt (Hansson, 2003). Orsaken till problemen är oftast svår att avgöra. Det kan antingen bero på brist i lagring av lexikal representation eller på svag ordmobilisering (Nettelbladt, Samuelsson, Sahlén, Hansson, 2008).

2.4.1 Språkstörning i skolan

Språkstörning är ett stort handikapp i skolan där språket används en stor del under dagen. Vid sex års ålder, då barnet börjar skolan, får barnet tillgång till en formell undervisning. Som nämnt tidigare förmodar man att en elev lär sig cirka 3000 nya ord per läsår (Clark, 1995). Detta leder till en enorm ökning av ordförrådet samt en nödvändig omorganisering. Om barnet inte redan har ett välorganiserat lexikon blir det svårt för barnet att organisera de nyinlärdade orden, vilket leder till oklara associationer och kopplingar i det mentala lexikonet. Ordförrådet utvecklas inte eftersom det blir svårt för barnet att ta till sig och lagra nya ord. Det begränsade ordförrådet ger problem vid avkodningen av för barnet okända ord vilket i sin tur försvårar läsinläringen. Detta kan resultera i att barnet halkar efter i undervisningen. Det leder till en ond cirkel eftersom problematik i läsning och skrivning begränsar barnets ordförrådsutveckling (Cronin, 2002; Nettelbladt, 2007b). Man menar att det sker ett samspel mellan tal- och skriftspråk. Den tidiga utvecklingen av skriftspråket påverkas av talspråksutvecklingen. Vidare påverkas den fortsatta utvecklingen av talet som följd av skriftspråksutvecklingen.

Läsning ökar barnets ordkunskap samt varierar meningsuppbyggnaden och nyanserar ordvalet i språket. Som nämnts i avsnitt 2.2.3 leder en bredare kunskap om ord till mer frekventa paradigmatiske associationer. Med andra ord har det visat sig att läsning korrelerar med en ökning av paradigmatiske associationer (Strömqvist, 2008; Cronin, 2002). Ett begränsat ordförråd kan försvåra kommunikationen, likaså blir skolarbetet lidande i stor utsträckning eftersom den språkliga förståelsen blir bristfällig. Detta kan leda till att eleven blir skoltrött och känner hopplöshet inför skoluppgifter.

3 METOD

Det brev som skickades till föräldrarna informerade om hur testningen skulle gå till, testledarnas tystnadsplikt, att deltagandet var frivilligt samt att resultaten skulle avidentifieras. Brevet skickades på både svenska och arabiska. Föräldrarna fick ge sitt skriftliga medgivande till att låta sitt barn delta i studien. Projektet godkändes av den Etiska kommittén vid Avdelningen för logopedi, foniatry och audiologi, Institutionen för Kliniska Vetenskaper Lund, Lunds Universitet.

3.1 Pilotstudie

Veckorna innan påbörjad testning på forskningspersonerna utfördes en pilotstudie på fyra barn mellan 7-9-års ålder som var en- och flerspråkiga med typisk språkutveckling. Efter pilotstudien kunde testsessionens längd uppskattas samt förtydligande i vissa instruktioner införas.

3.2 Forskningspersoner

Kriterierna för forskningspersonerna i varje grupp var följande: I grupp ett, *enspråkiga barn med språkstörning*, skulle barnen vara enspråkiga med svenska som modersmål samt ha en logopedisk diagnos, generell språkstörning. Grupp nummer två, *flerspråkiga barn med språkstörning*, består av tvåspråkiga barn vars modersmål är arabiska och dessutom har diagnosen generell språkstörning. Den tredje och sista gruppen, *flerspråkiga barn med typisk språkutveckling*, skulle också bestå av flerspråkiga barn med arabiska som modersmål men denna grupp skulle ha en typisk språkutveckling.

Samtliga barn är i åldersspannet 6-11 år. Anledningen till det breda åldersspannet var för att få ihop tillräckligt många forskningspersoner och för att försöka spåra om och när det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet inträder i respektive grupp. Sammanlagt blev det 24 forskningspersoner, 8 barn i varje grupp, som uppfyllde kriterierna. Tre av forskningspersonerna är födda utomlands, i ett arabisktalande land, men samtliga barn har gått i förskola i Sverige. I kriterierna ingick inte krav på en bestämd dialekt, på grund av detta talar fem av de flerspråkiga forskningspersonerna arabiska med irakisk dialekt och övriga med libanesisk dialekt.

Könsfördelningen för samtliga barn var 10 pojkar och 14 flickor, dock inte jämnt fördelad mellan grupperna (se tabell 1). Även medelåldern och spridningen skiljer sig åt mellan grupperna.

Tabell 1. Ålders- och könsfördelning för samtliga grupper.

Grupp	N Pojkar	N Flickor	Medelålder (år;månad)	Min. ålder (år;månad)	Max. ålder (år;månad)
Grupp 1. <i>Enspråkiga med språkstörning.</i>	2	6	8;7	7;11	9;10
Grupp 2. <i>Flerspråkiga med språkstörning.</i>	6	2	7;9	6;3	11;5
Grupp 3. <i>Flerspråkiga med typisk språkutveckling.</i>	2	6	8;2	7;7	9;7

3.3 Material

Samtliga forskningspersoner testades med tio stycken test och deltest. Efter utförandet och närmare övervägande kortades datamaterialet ner. De test som ansågs pröva andra språkliga förmågor än lexikonets storlek och organisation uteslöts. Vid analysen användes således sex test. Tre av testen genomfördes även på arabiska, nämligen PPVT-III, Ordracet och Associationstestet. Nedan, i tabell 2, följer en kort beskrivning av de analyserade testen.

Tabell 2. Analyserade test med respektive funktioner.

Test	Funktion	Testat på arabiska
Auditiv reception , ITPA (Kirk m.fl., 1968; Holmgren, 1984)	Auditiv förståelseförmåga, verbal respons	NEJ
Auditiv analogi , ITPA (Kirk m.fl., 1968; Holmgren, 1984)	Associera och logiskt kombinera auditiva stimuli, verbal respons	NEJ
Ordflöde , ITPA (Kirk m.fl., 1968; Holmgren, 1984)	Aktivera inre språkligt material och associera fritt, verbal respons	NEJ
PPVT-III , (Dunn, L., & Dunn, L., 1997, Fyrberg m.fl. 2000)	Ordförståelse utifrån visuella stimuli, icke-verbal respons	JA
Ordracet , (Eklund, 1996)	Snabb bildbenämning, verbal respons	JA
Associationstestet , (Kent & Rosanoff, 1910)	Lexikal organisation, verbal respons	JA

3.3.1 Auditiv reception ur ITPA

Detta auditiva test är ett av 13 deltest som ingår i testbatteriet ITPA som utkom 1968 (Kirk, S., McCarthy, J. & Kirk, W., 1968). Förkortningen står för Illinois Test of Psycholinguistic Abilities. Det använda materialet har översatts och bearbetats av Bengt Holmgren. Normering finns för enspråkiga svenska barn i åldern 4;6 – 12;11.

Deltestet består av 40 frågor som ökar i svårighetsgrad. Testet avslutas då barnet har tre felsvar inom sju på varandra följande uppgifter. Här undersöks endast förmågan att förstå, då barnet bara behöver svara JA/NEJ på testledarens frågor, till exempel: *Kan fåglar måla?* Deltestet prövar barnets förmåga att förstå och tolka auditiva stimuli.

3.3.2 Auditiv analogi ur ITPA

Detta deltest är också ett auditivt test som ingår i ITPA. Det testar barnets förmåga att associera till en stimulusmening och avsluta meningar som testledaren påbörjar, till exempel: *En baby är liten, en pappa är... (stor)*. Detta ställer krav på språkförståelse, logiskt tänkande och associationsnätverk samt lexikal organisation.

Testet består av 35 uppgifter. Ett rätt svar gav ett poäng, efter tre felaktiga svar i rad avslutades testet. Samtliga svar vilka gav ett poäng räknades ihop och användes som råpoäng i beräkningarna. Instruktioner angavs enligt testmanualen.

3.3.3 Ordflöde ur ITPA

Detta är det tredje deltestet ur ITPA som användes i undersökningen. I detta test ska barnet först associera fritt under en minut och sedan associera inom tre angivna områden; kroppsdelar, djur och saker som finns utomhus, en minut för varje kategori. Testet blir svårare när kategorierna preciseras. Detta ställer krav på ett välorganiserat ordförråd och ordmobilisering.

Antalet korrekt associerade ord utgjorde råpoäng i beräkningarna.

3.3.4 PPVT-III

PPVT (Peabody Picture Vocabulary Test) är ett amerikanskt test översatt till svenska (Fyrberg m.fl. 2000). Testet består av 204 bildark med ett tillhörande ord och fyra bilder på varje ark att välja bland. Testledaren presenterar målordet och visar samtidigt ett blad med fyra stiliserade svartvita bilder. Det är ett receptivt test där barnet bara behöver peka på den bild som passar bäst till målordet. Testet är indelat i 17 block, 12 ord i varje block.

Testet påbörjades med ett eller två block under det block som motsvarade forskningspersonens ålder och avslutades då barnet hade minst åtta fel i ett block.

Detta var ett av de test som även utfördes på arabiska. Vid detta tillfälle fick barnet lyssna på en kvinnoröst, från en cd-spelare eller I-pod, som angav målordet på arabiska med libanesisk dialekt.

Vid beräkning av resultaten för detta test har beräkningar gjorts tre gånger; för svenska, för arabiska samt för båda språken hos de flerspråkiga barnen. För att få fram detta resultat har testsvaren för varje försöksperson jämförts mellan språken för att undersöka om svaren kompletterar eller överlappar varandra.

3.3.5 Ordracet

Ordracet används för att bedöma en snabb automatisk benämningsförmåga. Pappersversionen användes vid testutförandet (Eklund, 1996). Testledaren visar 80 svartvita tecknade bilder ur en pärm. Bilderna föreställer vanliga objekt, saker och djur. Barnet ska snabbt benämna vad bilderna föreställer.

Felaktiga svar eller svar efter prompting gav inga poäng. Antalet korrekt angivna ord räknades samman och användes som rådata.

Detta är ett av tre test som även testade ordförrådet på arabiska hos de flerspråkiga barnen. För att få en korrekt bild av de flerspråkiga barnens ordförråd har testsvaren jämförts mellan språken och sammanställts.

3.3.6 Kent och Rosanoffs associationstest

Kent och Rosanoffs associationstest från 1910 utformades för att användas på patienter med psykiatriska diagnoser. Man ville differentiera mellan normala och avvikande associationer. Idag används samma test vid bland annat kartläggning av språkförmågan hos barn och vuxna (Namei, 2004).

Testet består av 100 ord, substantiv, adjektiv och verb. På grund av att vissa ord är kulturellt präglade har dessa tagits bort från testet: *präst*, *bibel*, *whisky* och *religion*. Bedömning av svaren har gjorts efter Nameis (2004) bedömning det vill säga paradigmatiska, syntagmatiska, fonologiska och övriga associationer. En del forskningspersoner visade tydligt att de inte kunde associera till vissa stimulusord, vilket har lett till tillförande av ytterligare en associationsgrupp, nämligen ”inget svar”.

Varje associationsgrupp har fått ett tal mellan 0-4 där paradigmatiska associationer som är mest avancerade var högst med 4, syntagmatiska associationer gav 3, fonologiska svar gav 2, övriga associationer gav 1 och inget svar gav 0. Detta gjordes för att kunna föra in resultaten i statistikprogrammet SPSS 16.0. Antalet för varje associationstyp räknades samman för varje enskilt barn. Därefter multiplicerades antalet associationer ihop med motsvarande siffra, 0-4. Ju fler paradigmatiska svar desto högre poäng fick barnet.

Svaren/associationerna bedömdes efter följande kriterieschema:

Paradigmatiska: svar som oftast tillhör samma ordklass och som har mycket starka semantiska band till stimulusordet. Ex: *äta/mat, stol/sitta, flicka/pojke, vit/färg*.

Syntagmatiska: svar som ofta tillhör annan ordklass än stimulusordet och kan bilda en fras eller ett sammansatt ord tillsammans. Ex: *sur/citron, äpple/träd, ost/mus, flicka/söt*.

Fonologiska: hit hör alla ord som har fonologisk men inte semantisk koppling, även non-ord. Ex: *slät/brät, matta/matte, grön/gröt*.

Övrigt: svar som inte har haft någon koppling till målordet. Hit räknas även svar som inte har kunnat uppfattas på grund av fonologiska svårigheter eller svårigheter med översättningen av de arabiska testerna.

Inget svar: barnet har tydligt visat att han/hon inte kan associera till ordet genom att säga "Jag vet inte" eller liknande.

Vid bedömningen har författarna gått efter Nameis rättning och försökt vara så konsekventa som möjligt i rättningen.

3.4 Datainsamling

Kontakt etablerades med specialpedagoger och rektorer på tre skolor i olika delar av Malmö. Två av de aktuella skolorna har specialverksamhet för barn med grav språkstörning. Därefter skickades det ut föräldrabrev till dessa elever för att be deras föräldrar om lov att få medverka i undersökningen. Brevet skickades ut på svenska och även på arabiska för att samtliga föräldrar skulle få ta del av informationen. Efter insamling av svar från föräldrarna togs de barn in vars föräldrar var positivt inställda till undersökningen, för testning på svenska. Testningen utfördes på respektive elevs skola för att de skulle känna sig trygga i miljön. Detta ägde rum under eller efter skoltid efter överenskommelse med respektive klasslärare.

För att kunna lyssna på testpersonernas svar i efterhand dokumenterades testsessionerna genom inspelning med MP3-spelare. På grund av en omfattande testning gjordes två eller flera pauser under testningens gång beroende på hur länge barnet kunde hålla koncentrationen uppe. Testinstruktionerna angavs enligt respektive testmanual.

För att få en så korrekt bild som möjligt av barnets språkkunskaper bedömdes de tvåspråkiga barnen även på sitt modersmål, arabiska. Testningen på arabiska utfördes några veckor efter den första testomgången på svenska. Detta gjordes på grund av att barnet inte skulle minnas och ta hjälp av tidigare testning med samma test. Vid detta tillfälle fick forskningspersonerna lyssna till stimulusorden som var översatta och inspelade på arabiska med libanesisk dialekt. Instruktionerna gavs av testledaren på svenska.

Ordracet, PPVT-III och Associationstestet testades även på arabiska. För att få en mer komplett och rättvis uppfattning av ordförrådet hos de flerspråkiga barnen sammanställdes de svenska och arabiska svaren. Det vill säga att om barnet kunde benämna en bild på svenska

men inte på arabiska bedömdes detta som att barnet hade ordet i sitt lexikon, vilket gav ett poäng. Associationstestet utfördes också på båda språken för att undersöka om organisationen skiljde sig åt mellan språken. Dessa resultat sammanställdes inte eftersom skillnaden mellan språken var av intresse.

Några av testen hade utförts av logopeden på skolan en kort tid före testning för denna studie. Därför upprepades inte testet, utan logopedens resultat användes. Detta beslut togs för att inte utsätta barnet för onödig testning samt för att barnet inte skulle minnas testet från tidigare testning och prestera bättre vid andra testtillfället, detta ger en så rättvis bedömning som möjligt.

3.4.1 Reliabilitet

Testresultaten skrevs ned av den testledare som utfört testningen. För att samtliga testresultat skulle behandlas på samma sätt har cirka 20 % av materialet diskuterats och bedömts gemensamt med handledarna. Cirka 5 % av det inspelade materialet har en av handledarna lyssnat till och gett kommentarer till studenterna avseende transkription och tolkning. Därefter har 5 % av testresultaten beräknats av såväl en av handledarna som studenterna. Interbedömarreliabiliteten avseende testresultatberäkningar var 89 %.

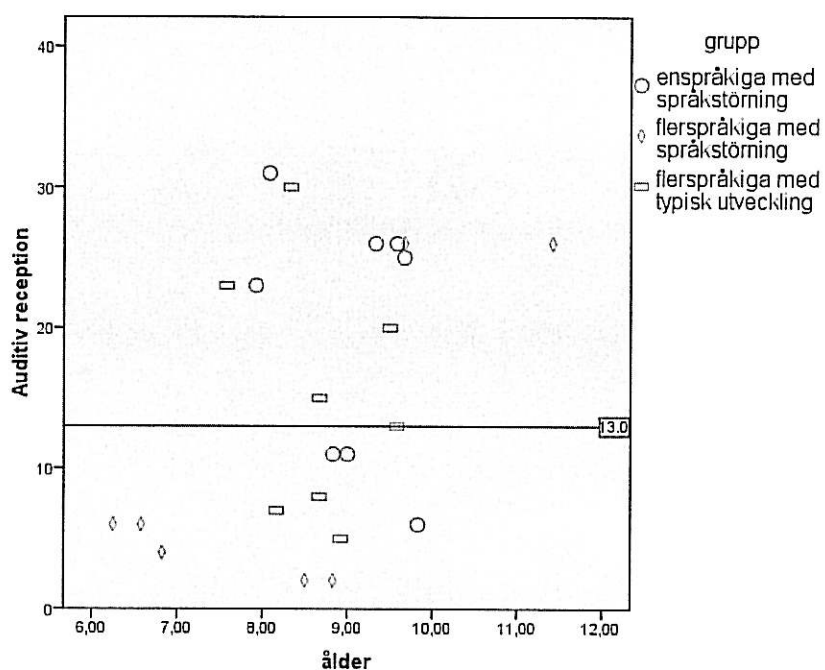
3.5 Statistisk bearbetning

Statistikprogrammet SPSS 16.0 (Statistical Package for the Social Sciences) användes vid beräkning och analys av testresultaten (Wahlgren, 2008). På grund av att grupperna var heterogena avseende ålder och kön har resultaten för samtliga test behandlats och analyserats med hjälp av *Median split*. Råpoäng har använts vid beräkningar för samtliga test. För Associationstestet räknades råpoängen om till procent för att tydliggöra hur stor andel av varje associationstyp det fanns i respektive grupp.

4 RESULTAT

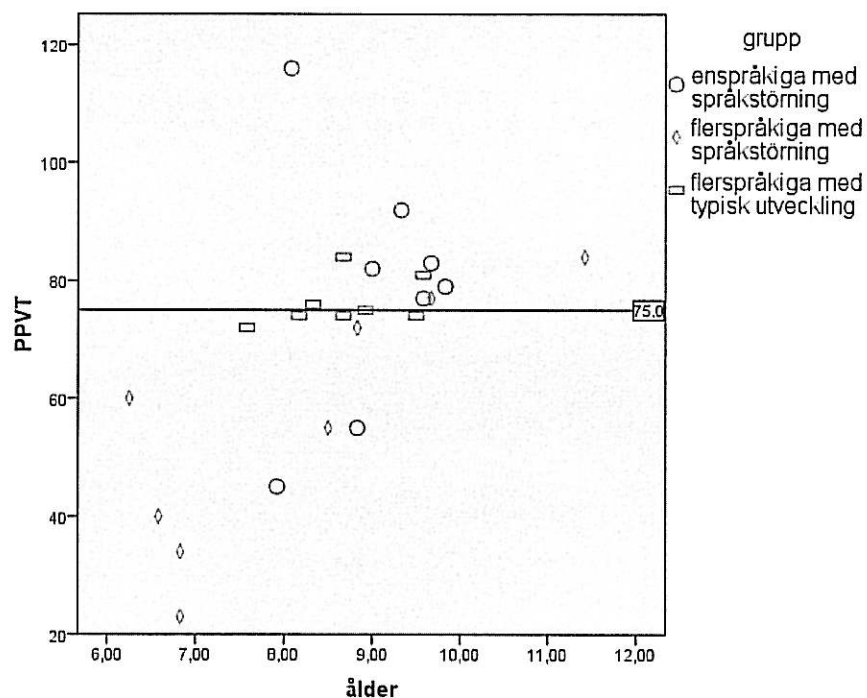
Resultatdelen är indelad i två större avsnitt. I den första delen presenteras resultaten för samtliga barn i det svenska språket och i den andra delen presenteras resultaten för de arabiska och svenska språken. Resultaten kommer att presenteras för ett test i taget.

4.1 Analys av samtliga gruppers testresultat på svenska

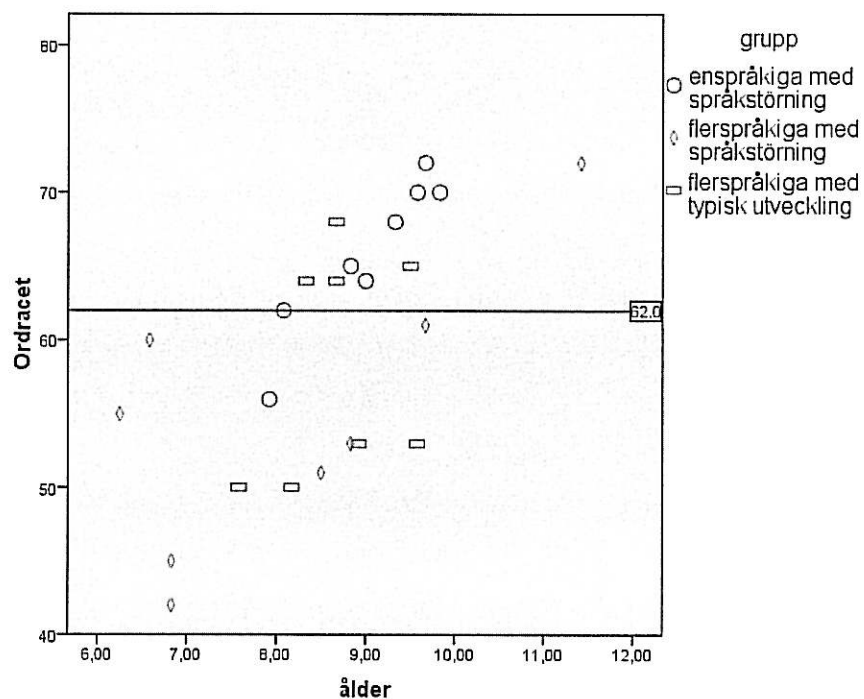
Figur 1. Samtliga forskningspersoners resultat på Auditiv reception samt medianvärde för hela gruppen.

De flesta forskningspersoner som ligger under medianlinjen tillhör grupp två. De flesta forskningspersoner som hamnar över linjen tillhör grupp ett och tre.

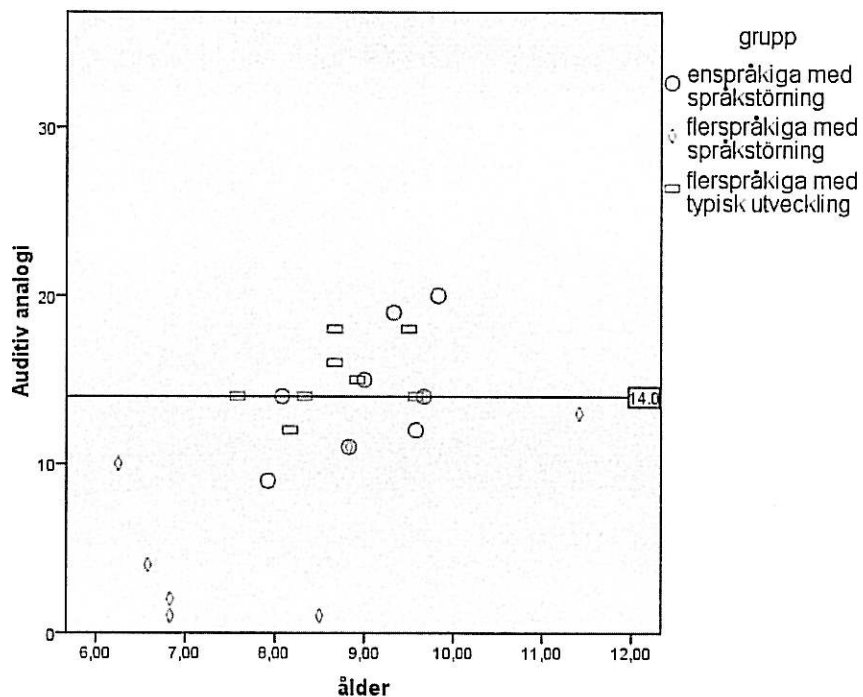
Figur 2. Samtliga forskningspersoners resultat på PPVT-III samt medianvärde för hela gruppen.

I detta test är många forskningspersoners resultat belägna nära medianlinjen. De som avviker med högst och lägst värden är forskningspersoner som tillhör grupp ett respektive grupp två.

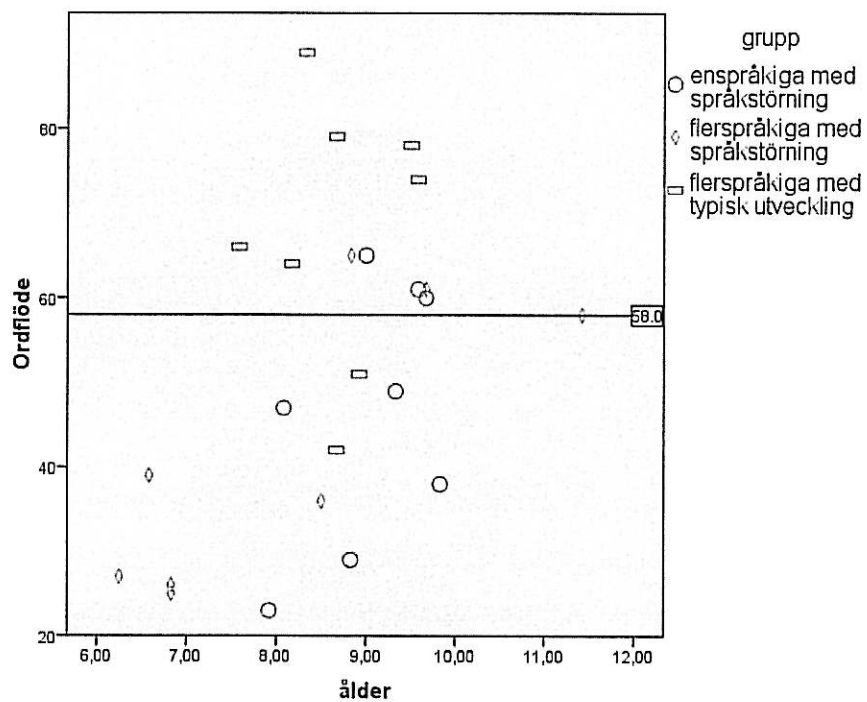
Figur 3. Samtliga forskningspersoners resultat på Ordracet samt medianvärde för hela gruppen.

Majoriteten av forskningspersonerna vars resultat ligger över medianlinjen tillhör grupp ett. Grupp två ligger främst under medianlinjen.

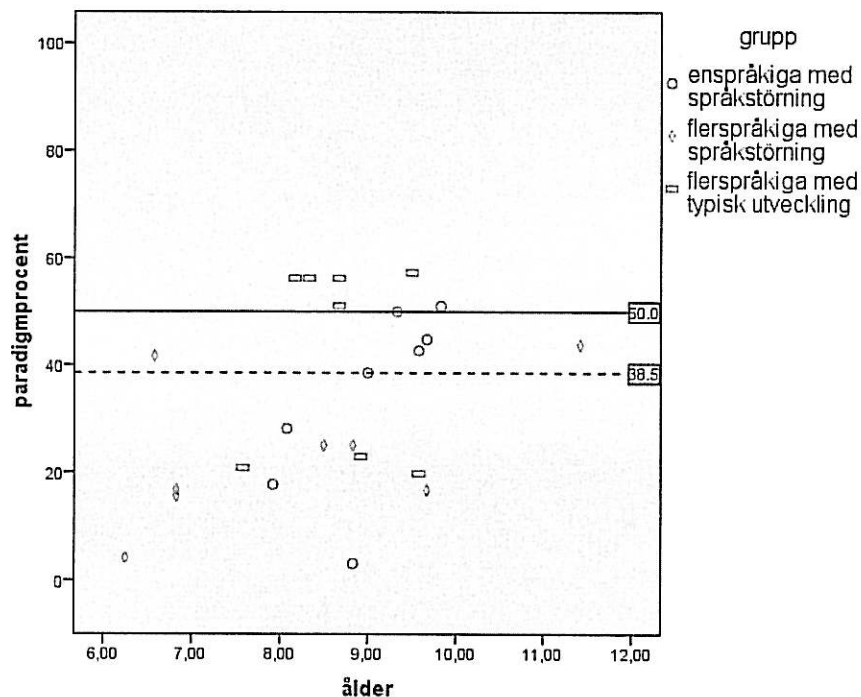
Figur 4. Samtliga forskningspersoners resultat på Auditiv analogi samt medianvärde för hela gruppen.

Majoriteten av testresultat för grupp två ligger under medianlinjen. Värdena som ligger över medianlinjen tillhör grupp ett och två.

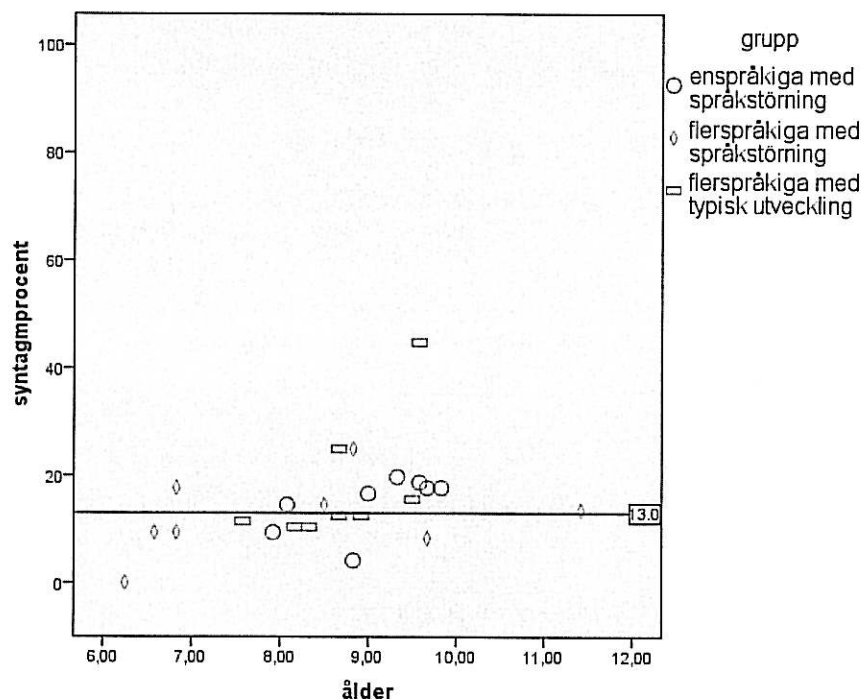
Figur 5. Samtliga forskningspersoners resultat på Ordflödestestet samt medianvärde för hela gruppen.

De forskningspersoner vars resultat ligger över medianlinjen tillhör övervägande grupp tre, flerspråkiga med typisk språkutveckling. Forskningspersoner som tillhör grupp ett och två har generellt lägre värden som ligger under medianlinjen.

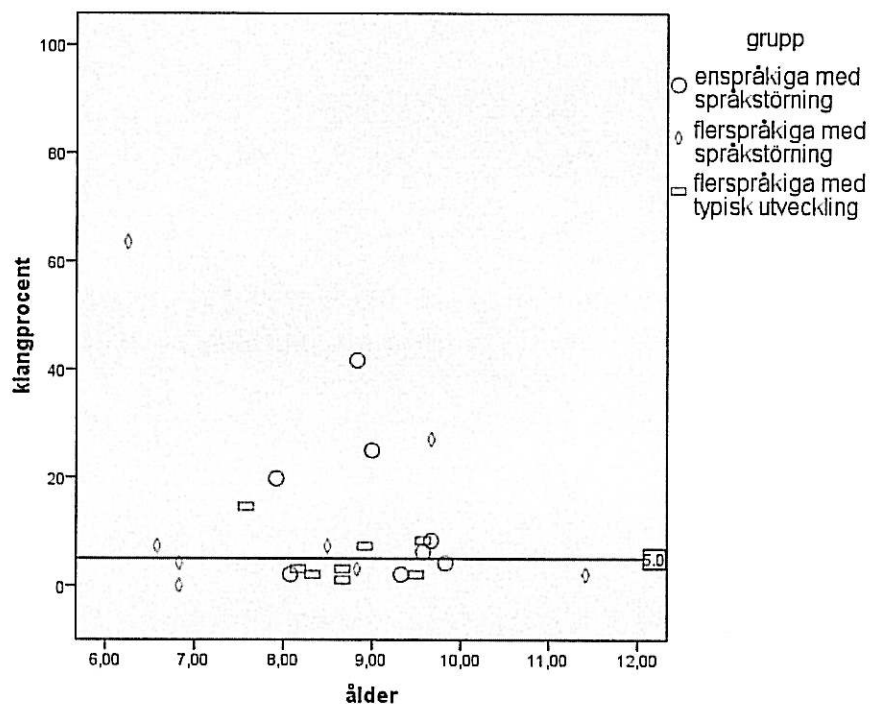
Figur 6. Figuren visar andel paradigmatiska associationer i procent. De två vågräta linjerna visar medianvärde för hela gruppen samt 50 % gränsen.

Majoriteten av de forskningspersoner som hamnar under medianlinjen tillhör grupp två. De som ligger över 50 %-strecket tillhör grupp ett (ett barn) och grupp tre (fem barn).

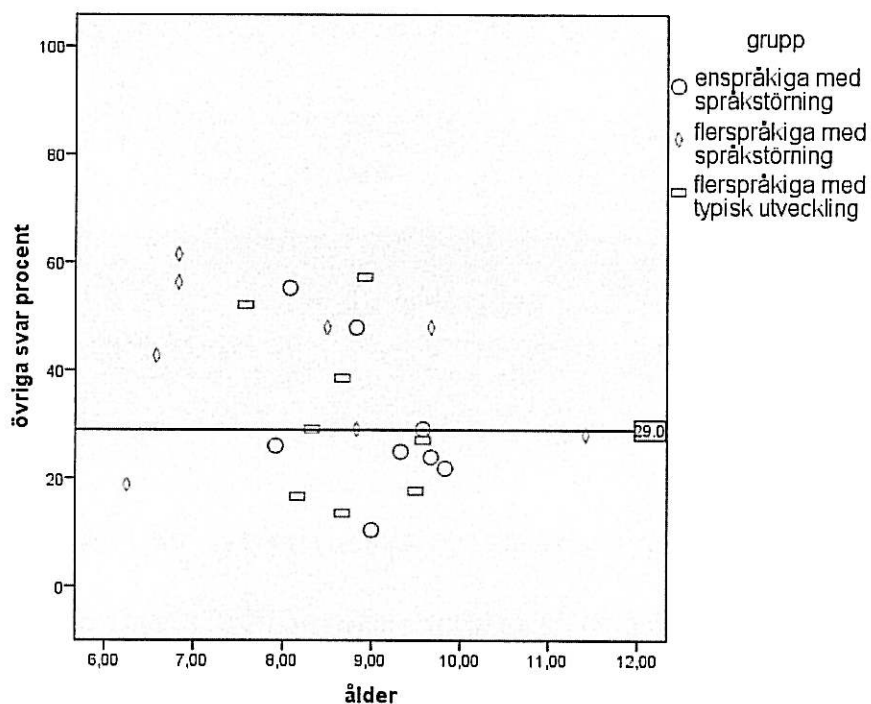
Figur 7. Figuren visar syntagmatiska associationer i procent samt medianvärde för hela gruppen.

Flertalet av forskningspersonerna ligger kring medianlinjen. Det barn som har högst värde och avviker märkbart från gruppen tillhör grupp tre.

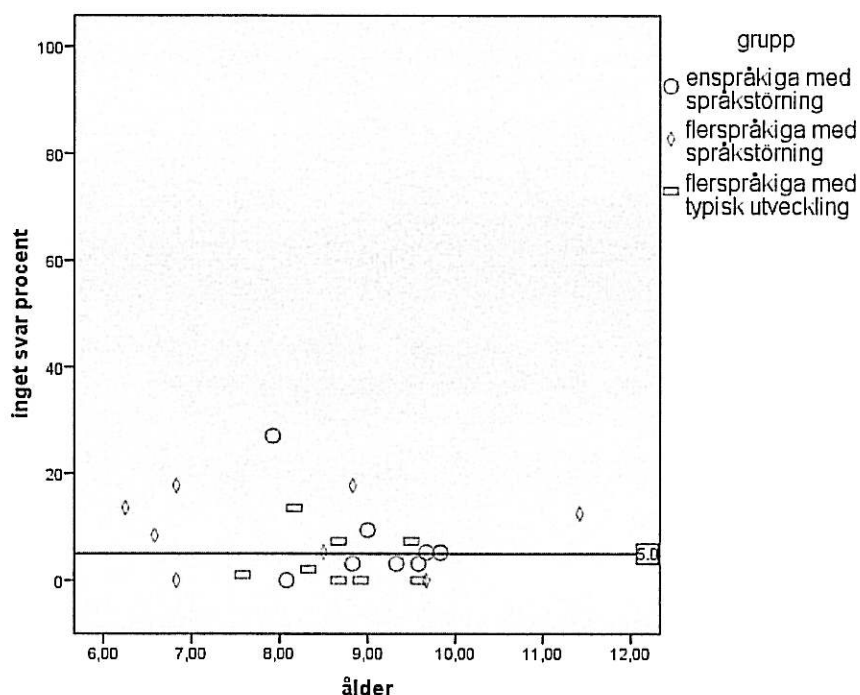
Figur 8. Figuren visar klangassociationer i procent samt medianvärde för hela gruppen.

Denna associationskategori har ett lågt medianvärde. De flesta forskningspersoner som ligger under medianlinjen tillhör grupp tre.

Figur 9. Figuren visar "övriga svar" i procent samt medianvärde för hela gruppen.

Majoriteten av forskningspersonerna i grupp två ligger över medianlinjen. De forskningspersoner som hamnar under medianlinjen tillhör grupp ett och tre.

Figur 10. Figuren visar ”inget svar” i procent samt medianvärde för hela gruppen.

För denna associationskategori är medianvärdet lågt. Flertalet av forskningspersonerna i grupp två ligger över medianlinjen.

4.1.1 Sammanfattning av resultaten på svenska

Grupp ett

Test som prövar den lexikala förståelseförmågan är Auditiv reception och PPVT-III. Samtliga test som mäter denna förmåga ger en stor variation i testresultaten för denna grupp, enspråkiga med språkstörning. De flesta värden för gruppen ligger över medianlinjen och stigande ålder ger inte tydligt högre testresultat.

Test som avser produktion är Ordracet och Auditiv analogi. På Ordracet presterar gruppen bättre med flertalet forskningspersoner över medianlinjen. I Auditiv analogi är gruppens resultat jämt fördelade över, under och på medianlinjen. I Auditiv analogi stiger värdena med ökad ålder.

Test som prövar organisationen är Ordflödestestet, Auditiv analogi och Associationstestet. Gruppen presterar sammantaget bättre på Auditiv analogi än Ordflödestestet i vilket forskningspersonerna hamnar under medianlinjen.

I Associationstestet har grupp ett flest paradigmatiska svar och minst svar som tillhör kategorin ”inget svar”. En av forskningspersonerna i denna grupp har dessutom fler än 50 % paradigmatiska svar. Inom kategorin paradigmatiska svar kan man också urskilja en ökad andel med stigande ålder.

Grupp två

Testresultat i Auditiv reception och PPVT-III har liknande mönster för grupp två. I båda test hamnar de flesta värdena under medianlinjen och de få värden som ligger över medianen tillhör de äldsta barnen i gruppen.

Bland test som prövar produktion visar resultat av Ordracet att alla forskningspersoner ligger under medianlinjen så när som på ett barn. Det äldsta barnet i gruppen har högst testresultat. I Auditiv analogi ligger samtliga forskningspersoner under medianlinjen.

Resultat ur Auditiv analogi och Ordflödestestet visar generellt låga värden i gruppen. I Associationstestet har grupp två en tydlig majoritet av svar som tillhör kategorin ”övriga svar”. Dessa är nästan dubbelt så många som de paradigmatiska svaren som utgör den näst största svars-kategorin inom gruppen. Ingen av forskningspersonerna i gruppen når upp till 50 % gränsen och endast två hamnar över medianlinjen.

Grupp tre

Testen som prövar den lexikala förståelseförmågan visar olika mönster i gruppen. I Auditiv reception finns det stor variation bland testresultaten, däremot är variationen i PPVT-III liten då forskningspersonerna hamnar nära medianlinjen.

I Ordracet som prövar produktionsförmågan är testresultaten jämnt fördelade över och under medianen. Variationen är liten i Auditiv analogi där de flesta värden finns på eller över medianlinjen.

I Ordflödestestet har majoriteten av grupp tre höga värden och bland de högsta för den totala forskningsgruppen. Resultaten i Associationstestet visar att denna grupp använder sig av flest paradigmatiska associationer. Fem barn i gruppen mellan 8 och 9 år har överstigit 50 % gränsen. Det förekommer minst klangassociationer och svar som tillhör ”inget svar”.

4.2 Analys av testresultaten hos de flerspråkiga grupperna

Resultaten från testning på de svenska och arabiska språken tillhörande grupp två och tre kommer att analyseras och jämföras mellan språken.

Tabell 3. Medianvärde för Ordracet, grupp två och tre i respektive språk.

Medianvärdet för Ordracet	Svenska	Arabiska	Svenska+Arabiska
Grupp 2*	54	28	61
Grupp 3	58,5	46,5	67,5

*I grupp två finns det ett bortfall på två forskningspersoner för Ordracet på arabiska.

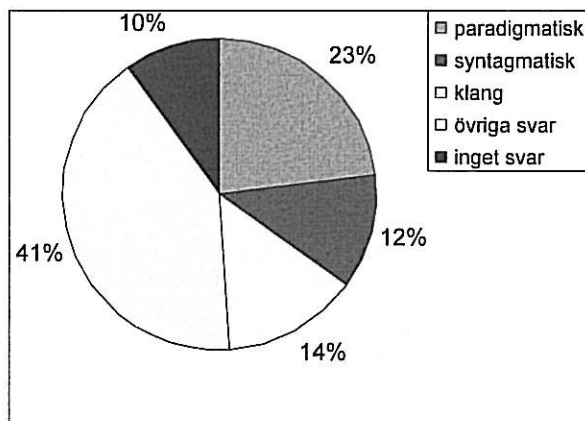
Tabell 4. Medianvärde för PPVT-III, grupp två och tre i respektive språk.

Medianvärdet för PPVT	Svenska	Arabiska	Svenska+Arabiska
Grupp 2	57,5	41,5	69,5
Grupp 3	74,5	79,5	87

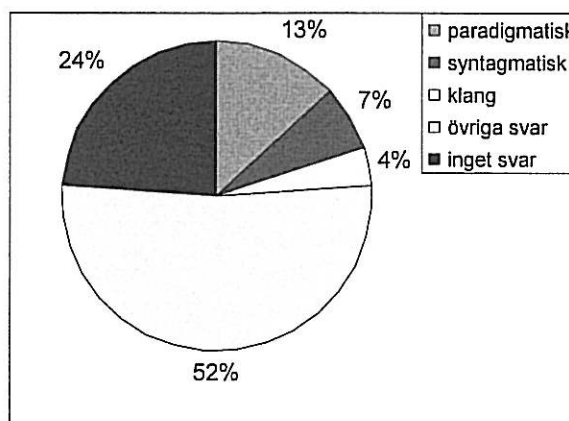
Grupp två har lägst medianvärde i det arabiska språket avseende produktion så väl som förståelse, jämfört med det svenska. Störst skillnad mellan språken ser man i produktionsförmågan.

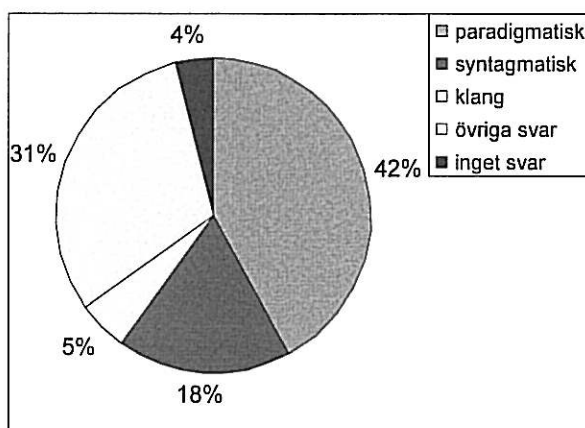
Avseende förståelseförmåga är skillnaden liten mellan språken i grupp tre, dock är medianvärdet aningen högre i det arabiska språket. En större skillnad kan man dock urskilja mellan språken i produktionsförmågan med ett högre medianvärde i det svenska språket.

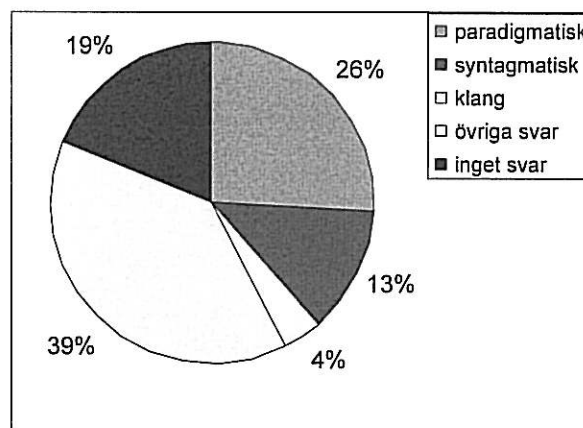
Figur 11. Andelen associationskategorier i procent på svenska för grupp två.

Figur 12. Andelen associationskategorier i procent på arabiska för grupp två.

Figur 13. Andelen associationskategorier i procent på svenska för grupp tre.

Figur 14. Andelen associationskategorier i procent på arabiska för grupp tre.

4.2.1 Sammanfattning av resultaten hos de flerspråkiga grupperna

Grupp två. Den lexikala produktionsförmågan är bättre i det svenska språket än i det arabiska. Förståelsen är relativt jämn mellan språken för denna grupp, men aningen bättre i det svenska ordförrådet.

Andelen ”övriga svar” dominerar för grupp två både i svenska och arabiska. Andelen paradigmatiske, syntagmatiska och fonologiska associationer är störst i det svenska språket jämfört med det arabiska. Svaren som tillhör kategorin ”inget svar” ökar i modersmålet, arabiska.

Grupp tre. Produktionsförmågan är bättre i det svenska språket. Förståelseförmågan däremot är bättre på modersmålet arabiska. Den största skillnaden mellan språken kan man urskilja i produktionen.

Andelen syntagmatiska och fonologiska associationer är nästan lika stora för grupp tre i båda språken. Associationer som tillhör kategorin ”inget svar” är nästan fem gånger fler i det arabiska språket jämfört med det svenska. Det förekommer flest paradigmatiske associationer i svenska. Dessa associationer minskar i modersmålet då associationer som tillhör kategorin ”övriga svar” ökar.

5 DISKUSSION

5.1 Enspråkiga med språkstörning

Denna grupp som har en atypisk språkutveckling hade relativt höga resultat i de test som avser att pröva förståelsen och produktionen. Detta kan eventuellt förklaras med att majoriteten av forskningspersonerna går i språkklass med god tillgång till logoped- och specialpedagogstöd. Detta kan ha gynnat utvecklingen av dessa språkliga förmågor. En annan fördel för gruppen är att de har testats på sitt första och enda språk. Dessutom sker undervisningen på deras modersmål vilket berikar deras enspråkiga ordförråd genom läsning och skrivning. Denna teori stödjer många forskare bland annat Cronin, 2002 och Nattelbladt, 2007b. Denna grupp kan tänkas ha ett större lexikon men på grund av språkstöningen är lexikonet mindre välorganiserat vilket i sin tur kan påverka den lexikala utvecklingen samt den språkliga produktionen.

I Auditiv analogi som prövar två förmågor samtidigt, det vill säga produktion och organisation, hamnar gruppens värden nära medianlinjen. Resultatet blir en kombination av dessa förmågor där den produktiva förmågan med högre värden jämfört med organisationen höjer resultatet av detta test. En annan förklaring till detta resultat kan bero på svårigheter med att koordinera fler än en förmåga samtidigt. Det vill säga den produktiva förmågan samt organisationen belastas samtidigt i detta test. Detta leder till att fokus splittras mellan förmågorna som gör testet mer avancerat.

Hansson (2003) menar att barn med atypisk språkutveckling inte har ett lika välorganiserat lexikon. Detta visar även vår undersökning där grupp ett har låga minimum- och maximumvärde i Ordflödestestet. Organisation bygger främst på en djup kunskap om ordens betydelser användningsområden. Enligt Verhallen och Schoonen (1998) har barn med språkstöning en ytlig kunskap om orden vilket försvagar organisationsförmågan.

Det finns skilda åsikter gällande vilka associationer barn gör. Namei (2004) menar att åldern är en betydande faktor för typ av association. En mer ytlig ordkunskap förekommer hos yngre barn, vilket kan förklara Nameis teori, vilket märks även i denna undersökning. I figur 6 kan man se en tendens till fler paradigmatiske svar med ökad ålder. Detta kan tänkas höra ihop med läsning och skrivning som sker i högre utsträckning med stigande ålder. Detta synsätt delas även av fler forskare (Strömquist, 2008; Cronin, 2002).

Om barnet har mer än hälften paradigmatiske associationer av det totala menar författarna till denna uppsats att det syntagmatisk-paradigmatiske skiftet har skett. Detta är en operationell definition på basis av studien. Endast ett barn i gruppen har överstigit 50 % gränsen och har därmed genomgått det syntagmatiska-paradigmatiske skiftet. Forskningspersonen är 9 år gammal och äldst i gruppen. Författarna till föreliggande uppsats menar att associationskategorierna paradigmatiske, syntagmatiskt och klang ligger hierarkiskt högre än de svar som tillhör kategorierna ”övriga svar” och ”inget svar”. De tre förstnämnda

kategorierna avslöjar djupet i barnets ordkunskap medan de två andra svarskategorierna avslöjar barnets kännedom om målordet. Man kan även hitta ett visst stöd till denna teori i en studie gjord av Mikoczy och Nyman (2008). Dessa har funnit en signifikant korrelation mellan antalet "övriga svar" och "inget svar" med råpoängen för PPVT-III hos flerspråkiga barn med typisk språkutveckling. Dessa kategorier kan avslöja barnets ordkunskap, det vill säga många associationssvar inom dessa kategorier kan tyda på en bristfällig ordförståelse. En annan förklaring till en relativt hög andel "övriga svar" kan bero på att barnet tror sig förstå stimulusordet eller misstolkar det på grund av fonologiska svårigheter som ofta kvarstår i någon form hos barn med språkstörning (Nettelbladt & Salameh, 2007). Med tanke på gruppens språkliga bakgrund skulle man kunna anta att andelen "inget svar" skulle vara högre. Anledningen till det höga värdet av fonologiska svar i grupp ett, tror författarna, beror på den höga exponeringen av svenska rim och ramsor i förskolan. Eftersom rim och ramsor tränas i tidig ålder är denna associationskategori mer frekvent då skiftet fortfarande inte har inträtt. Speciellt för barn med språkstörning är avancerade associationer mindre framträdande.

5.2 Flerspråkiga med språkstörning

Majoriteten av forskningspersonerna i denna grupp hamnar under medianlinjen i samtliga test. Detta kan bero på att gruppen har en atypisk språkutveckling, har blivit bedömd på sitt andraspråk samt har en låg medelålder. I de test som prövar förståelse och produktion har de två äldsta forskningspersonerna i gruppen genomgående högst testresultat. Anledningen till detta kan bero på att dessa barn haft logopedkontakt en längre tid samt har gått flera år i skolan jämfört med de yngre barn vilket gynnat deras språkutveckling. Skolan har ett stort inflytande på språklig utveckling, inte bara genom läsning och skrivning utan även som stimulerande språklig miljö. Majoriteten av barnen i grupp två går i en segregerad verksamhet med många flerspråkiga elever. Den höga andelen av flerspråkiga elever leder till att svenska talspråket på skolgården präglas av modersmålen hos de flerspråkiga eleverna. Talspråket påverkar i sin tur skriftspråsutvecklingen vilken är problematisk för barn med språkstörning (Cronin, 2002 och Nettelbladt, 2007b).

En jämförelse mellan språken gällande produktions- och förståelseförmågan visar att det svenska språket är bättre än det arabiska i båda testen. Anledningen till att L2 är bättre än L1 kan bero på daglig svensk skolundervisning. Detta leder i sin tur till att majoritetsspråket i undervisningen som i detta fall är svenska går om L1 (Abrahamsson, 2009). Detta syns även i organisationen av L1 och L2.

Föreliggande studie visar generellt låga associationsvärdena i grupp två. Anledningen till detta tros vara gruppens ogynnsamma språkliga förutsättningar och deras låga medelålder. Denna teori stöts av Hansson, 2003 som menar att barn med språkstörning har ett mindre välorganiserat lexikon och av Nameis studie från 2004 som visar att yngre barn gör färre avancerade associationer än äldre barn. Föreliggande studie stöder detta med hög andel klangassociationer i grupp två vars medelålder är relativt låg, menar författarna. Vidare visar tidigare studier om ordassociationer hos en- och flerspråkiga barn att det görs fler avancerade associationer i modersmålet än i andraspråket (McLaughlin et al, 2002). Även Lindberg (2006) och Verhallen och Schoonen (1998) stödjer detta då de menar att flerspråkiga barn har en ytligare kunskap i andraspråkets ordförråd som inverkar på organisationen. Föreliggande studie visar dock det motsatta då lexikonet på arabiska har visat sig vara sämre organiserat än det svenska språket. Detta kan bero på att det svenska språket används i flera olika språkliga kontexter än det arabiska språket gör. Här spelar läsning en viktig roll, då ordförrådet

utvecklas ju mer man läser (Lindberg, 2006). Många elever med språkstörning alfabetiseras sent eller inte alls på arabiska. Författarna av den här uppsatsen menar att det som är avgörande för vilken association barnet väljer har att göra med hur djup den språkliga kunskapen är. Det är varken åldern eller flerspråkighet i sig som påverkar associationen utan kunskapen i ordet. Ytligare ordkunskap kan förekomma hos yngre barn vilket kan förklara Nameis (2004) teori. En annan orsak till den stora skillnaden i resultaten för Associationstestet i de båda språken kan vara olika och svårförståeliga dialekter i det arabiska språket. Detta märktes tydligt under testningen då några barn inte kunde associera till ett högfrekvent ord som till exempel flicka. Istället för en förväntad paradigmatisks association så som pojke blev det ett svar som bedömdes som "övriga svar" eller "inget svar". Detta visade sig ha en naturlig förklaring då barnet inte hade detta ord i sitt lexikon eftersom ordet skiljer sig märkbart mellan de libanesiska och irakiska dialekterna.

5.3 Flerspråkiga med typisk språkutveckling

Då denna grupp har en typisk språkutveckling förväntades höga resultat på samtliga test. Ladberg (1996) menar att flerspråkiga barn har mindre ordförråd i respektive språk, men att det bilinguala ordförrådet sammantaget är större. Detta kan vara anledningen till att resultaten för testning av förståelse- och produktionsförmågan av det svenska språket inte visar höga värden utan i stället en relativt jämn fördelning över och under medianlinjen. Detta visar bara en del av barnets ordförråd då endast det svenska lexikonet testas. Salameh (2003) menar att man har olika ordförråd i språken, ord som är typiska för skolan finns på svenska och ord som används i familjesammanhang på modersmålet. För att få en rättvis bild av det bilinguala ordförrådet borde därmed respektive lexikon testas. I tabell 3 och 4 kan man tydligt se att det bilinguala lexikonet är större än det monolinguala vilket stödjer Ladbergs teori. Ovanstående teorier och resultat tyder på att flerspråkighet är gynnsamt för ordförrådets storlek.

De jämna medianvärdena mellan svenska och arabiska i PPVT-III kan bero på att arabiskan är väl etablerat samtidigt som en stor och viktig del av den språkliga inputen kommer från den svenska skolan. Eftersom skolan präglar språkutvecklingen kan man förvänta sig att det svenska språket så småningom kommer "gå om" modersmålet (Ladberg, 1996). Detta stämmer i föreliggande studie för produktionsförmågan i denna grupp. Resultaten visar att gruppen har ett högre medianvärde i Ordracet på det svenska språket jämfört med det arabiska. Detta kan ha kulturell anknytning, i skolan tränas det expressiva ordförrådet och stor vikt läggs i att barnet aktivt ska delta i diskussioner. I hemmet däremot intar barnet en mer passiv lyssnarroll.

Grupp tre visar genomgående bättre resultat i test som prövar den organisatoriska förmågan jämfört med de andra förmågorna. Eftersom denna grupp har en typisk språkutveckling är ett välorganiserat ordförråd förväntat (Hansson, 2003). Svenska är dominerande skolspråk, om modersmålsträning ges sker detta bara ett fåtal timmar varje vecka. Det bör poängteras att modersmålet är en viktig länk mellan hem och skola (Lindberg, 2006) samt ett verktyg för att underlätta inläringen av L2. Att svenskan är det dominerande språket syns även i skillnaden av andelen paradigmatisks associationer mellan svenska och arabiska. I det svenska språket har fem av åtta forskningspersoner överstigit 50 % gränsen gällande paradigmatisks associationer och har därmed genomgått det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet. Dessa forskningspersoner är i åldrarna 8-9 år. Dock har detta skifte inte skett för någon av forskningspersonerna i arabiska. Som man kan se i figurerna 13 och 14 minskar de paradigmatisks associationerna i arabiska medan de svar som tillhör kategorin "övriga svar"

och ”inget svar” ökar. Återigen kan detta bero på dialektskillnaden i språken som märktes tydligt under testningen då några barn inte kunde associera till ett högfrekvent ord som till exempel flicka. Istället för en förväntad paradigmatiske association blev det ett svar som bedömdes som ”övrige svar” eller ”inget svar”.

Enligt Verhallen och Schoonen (1998) har den successiva språkinläringen en inverkan på utvecklingen av L2. De menar att flerspråkiga barn har ett mindre ordförråd och en ytligare kunskap om ordens betydelse i L2. Den äldsta forskningspersonen i grupp tre, 9 år, förväntas ha ett välorganiserat lexikon med flest paradigmatiske associationer. Detta är dock inte fallet möjligen på grund av att forskningspersonen är född utomlands och har en successiv flerspråkighet. Barnet avviker från den totala gruppen med störst andel syntagmatiske associationer (se figur 7) samt minst paradigmatiske svar i sin grupp (grupp tre). Resultatet bekräftar ovanstående teori av Verhallen och Schoonen om ett mindre välorganiserat ordförråd i L2 för detta barn. Den låga andelen associationssvar tillhörande kategorierna ”övrige svar” och ”inget svar” hos forskningspersonen tyder på ett relativt stort lexikon men den låga andelen paradigmatiske svar tyder på ett mindre välorganiserat ordförråd i svenska.

5.2 Metodövervägande

Forskningspersonerna i undersökningen tillhör tre olika stadsdelar i Malmö och går därmed på olika skolor. Detta menar en rektor i Malmö stad är en stor felkälla eftersom det är som att ”jämföra päron med äpplen”. Påståendet kan stämma till viss del eftersom det finns olika tillgångar och möjligheter i olika skolor i form av specialpedagoger, logoped, modersmålsstöd med mera.

Fördelningen av forskningspersonerna i de tre grupperna kunde författarna inte påverka, därför blev de heterogena både beträffande ålder och kön, se tabell 1. På grund av detta har gruppjämförelser inte varit möjliga att genomföra. Tre av forskningspersonerna är födda utomlands och kom till Sverige då de var 2-4 år gamla. Eftersom de tre första åren är kritiska i tillägnandet av ett nytt språk kan de barn som är födda i Sverige ha bättre förutsättningar vid tillägnandet av L2 (Lindberg, 2006).

Ett av kriterierna för de flerspråkiga barnen var arabiska som modersmål vilket är ett av de fem största språken i världen (<http://www.spraktidningen.se/art.lasso?id=08630>). Arabiska talas i minst 20 olika länder vilket medför många olika dialekter i språket som kan skiljas åt i den grad att det förekommer olika former för en och samma betydelse. Till exempel för det högfrekventa ordet *flicka* finns det olika ord på libanesiska och irakiska; [bennet] respektive [fetteh]. Eftersom författarna varken hade tillgång till tolk eller modersmåls lärare vid testningstillfällena har det använts en inspelad röst vid samtliga testningstillfällen på arabiska. På grund av detta har man inte kunnat tillgodose samtliga barns dialekt vilket har påverkat de arabiska testresultaten. Däremot har det lett till att de arabiska testningstillfällena har varit lika för alla barn.

Läsaren bör uppmärksammas på att det finns ett bortfall i arabiska Associationstestet på tre forskningspersoner i grupp två. Av dessa tre tillhör två barn de äldsta och ett barn de yngsta i hela forskningsgruppen. Dessa barn kunde inte slutföra testet vilket kan tolkas antingen som att det är ett test som är för långt och påfrestande för koncentrationen eller att dessa barn inte har ett så välorganiserat lexikon i det arabiska språket.

Med översättningen av testresultaten från arabiska till svenska har tre olika arabisktalande personer hjälpt till. Vid översättningen av Associationstestet har översättarna inte bedömt eventuella klangassociationer. Därför har även författarna lyssnat på den arabiska inspelningen för att försöka uppfatta fonologiska associationer. Eftersom författarna inte behärskar det arabiska språket kan bedömningen vara bristfällig. Vid utförandet av testning på arabiska presenterades testen först på svenska, som följd av den språkliga barriären. Blandning av språken på detta vis kan ha skapat förvirring och osäkerhet hos barnet.

Då några av forskningspersonerna blev testade på eftermiddagen efter en hel skoldag kan detta ha påverkat barnens koncentration, motivation och därmed även testresultat. Några testtillfällen har skett i rum med tunna väggar. Detta har lett till störande bakgrundsljud som har hämmat forskningspersonens koncentration samt överröstat den arabisktalande rösten. Vid rättning av den inspelade materialet har det emellanåt varit svårt att uppfatta barnens svar.

Vid bedömning av resultaten för det amerikanska testet PPVT-III har de amerikanska riktlinjerna använts på grund av att det ännu saknas en svensk standardisering. Detta kan påverka bedömningen och leda till missvisande resultat. Trots detta har författarna valt att använda testet i studien eftersom det är ett av få test som finns översatta på arabiska.

Även Associationstestet finns översatt på arabiska och kommer ursprungligen från USA. Detta används för att bedöma den lexikala organisationen och har funnits i många år, sedan 1910. När testet utformades valdes det ut ord som på den tiden var frekventa och neutrala, detta har dock förändrats med tiden. I den svenska översättningen förekommer det homonymer så som; *söt*, *hälsa*, *hög*, *sur* med flera som kan vara svåra att förstå utan extra förklaring. Till exempel gav stimulusordet *söt* (smak) i vissa fall "felaktig" association så som *bebis* eller *flicka*.

För att effektivisera testningen har författarna testat barn parallellt i olika skolor och inte kunnat genomföra testningen av samtliga forskningspersoner tillsammans. Därför har testningssituationer i olika skolor präglats av olika dialekt och taltempo hos författarna och därför inte varit helt snarlika.

För att få en god och verklighetstrogen överblick över analysen är det viktigt att ta hänsyn till ovannämnda felkällor då samtliga påverkar analysen.

5.3 Fortsatt forskning

Det finns mycket litteratur och forskning kring den tidiga lexikala utvecklingen för både en- och flerspråkiga barn. Det invandrar människor till Sverige i alla åldrar och med tanke på detta behövs det fler studier om barns senare tillägnande av ett nytt språk. Fler studier kan leda till en större medvetenhet och kunskap om den hjälp och det stöd som behövs i skolor för dessa barn. Eftersom ett nytt lexikon ska byggas upp i det nya språket, L2, krävs det specialutbildade pedagoger som kan ge systematisk hjälp under en längre period. Om denna hjälp inte ges är risken stor att barnet halkar efter inte bara i språket men även i kunskapsinhämtningen.

I litteraturen möter man ofta påståendet att de flerspråkiga eleverna som grupp lyckas betydligt sämre i skolan än sina enspråkiga jämnåriga kamrater (Lindberg, 2006) och att lexikal förmåga är en viktig faktor för en bra skolframgång (Verhallen & Schoonen 1998, Viberg 2004). Det vore därför intressant att se hur resultaten om den lexikala förmågan från föreliggande studie korrelerar med gruppernas framtida skolresultat. Dock ska man observera

att språket och dess utveckling bland annat präglas av individens bakgrund och sociala status, vilken skiljer sig för olika barn.

I föreliggande studie sker inte det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet samtidigt i båda språken för de flerspråkiga barnen. De flesta flerspråkiga forskningspersonerna i studien har simultan flerspråkighet, det vill säga de har tillägnat sig två språk parallellt från starten. Resultatet av det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet väckte intresset att ta reda på om ett barn med successiv flerspråkighet har lättare för att organisera sitt nya lexikon efter att det syntagmatisk-paradigmatiska skiftet redan genomgått i L1. Betyder detta att den "kritiska åldern" (Abrahamsson & Hyltenstam, 2003) egentligen inte spelar så stor roll för att smidigt tillägna sig ett nytt språk utan att det handlar om att ha ett välorganiserat lexikon i L1 innan man tillägnar sig L2? Därför efterlyses flera omfattande studier om hur äldre barn med successiv flerspråkighet tillägnar sig ett nytt språk. Den fortsatta forskningen föreslås omfatta barn då de först genomgått skiftet i sitt modersmål.

Som redovisats tidigare (avsnitt 2.3.3) anses elevens modersmål ha betydelse för läsinlärningen och läsutvecklingen i skolan, det vill säga att om modersmålet är likt svenskan avseende fonologi, grammatik och ordförråd, bör inlärningen av svenska samt skolframgången vara lättare än om skillnaden är stor (Fredriksson & Taube, 2003). För att undersöka om Fredrikssons och Taubes tes stämmer skulle man kunna göra en liknande studier på danska barns språkinlärning i svenskan. En sådan studie skulle sedan kunna jämföras med den föreliggande studien.

6 KONKLUSIONER

I och med denna studie vill författarna dra några viktiga slutsatser:

- För grupp ett hamnar majoriteten av forskningspersonerna över medianlinjen gällande test som prövar den lexikala förståelse- så väl som produktionsförmågan. På grund av den avvikande språkutvecklingen är organisationen av ordförrådet mindre välutvecklad. Endast ett barn, som är äldst i gruppen, 9 år, har genomgått det syntagmatiska-paradigmatiska skiftet.
- För grupp två visar testresultaten för samtliga test som prövar förståelse-, produktions- och organisationsförmågan samma mönster där de flesta värden för gruppen hamnar under medianlinjen. De få forskningspersoner som hamnar över medianlinjen är generellt äldst i gruppen. En jämförelse mellan språken tyder på högre testresultat i det svenska språket. Eftersom denna grupp har en atypisk språkutveckling är de låga resultaten av samtliga förmågor förväntade. Ingen av forskningspersonerna i denna grupp har överstigit 50 % gränsen i Associationstestet och därmed inte genomgått skiftet.
- För grupp tre som har en typisk språkutveckling är det organisationsförmågan som är bättre än förståelsen och produktionen. För de test som prövar de två sistnämnda förmågorna hamnar värdena över så väl som under medianlinjen. Även det syntagmatiska-paradigmatiska skiftet som skett i det svenska språket för fem barn i åldrarna 8-9 år tyder på att lexikonet är välorganiserat. En jämförelse mellan språken i gruppen visar att den svenska produktionsförmågan är bättre. Förståelseförmågan är däremot aningen bättre på det arabiska språket.

- Det syntagmatiska-paradigmatiska skiftet sker olika för olika språk och barn beroende på den språkliga bakgrunden. Skiftet fullbordas gradvist och sker tack vare ett välorganiserat lexikon. Man kan se det syntagmatiskt-paradigmatiska skiftet som en milstolpe i barnets språkliga utveckling.

Återigen vill författarna göra läsaren uppmärksam på att det är svårt att generalisera dessa konklusioner på en hel population eftersom grupperna var små och heterogena.

TACK TILL...

...elever, pedagoger, lärare och rektorer på berörda skolor.

... logopeden Margareta Swedenborg.

... vår lärare Eva-Kristina Salameh.

... vår lärare i statistik Anders Löfqvist.

... George Maalouf, Iman Janoudi och Zinab Taki med översättningarna till och från arabiska.

... våra handledare Ketty Holmström och Ulrika Nettelbladt.

... våra familjer och vänner.

REFERENSER

Abrahamsson, N. (2009). *Andraspråksinlärning*. Lund: Studentlitteratur.

Abrahamsson, N., & Hyltenstam, K. (2003). Barndomen – en kritisk period för språkutveckling? I L. Bjar & C. Liberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk*. (ss. 29-56). Lund: Studentlitteratur.

Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.

Barrett, M. (1995). Early Lexical Development. I: Fletcher, P. & McWhinney, B., eds, *The Handbook of child language*. Oxford: Blackwell.

Bishop, D. (1997). *Uncommon understanding. Development and disorders of language comprehension in children*. East Sussex: Psychology Press.

Bishop, D., & Adams, C. (1992). Inferensförmågan. Bearbetat till svenska av Holck, P. & Nettelbladt, N. (2008).

Chiat, S. (2005). *Understanding Children with Language Problems*. Third printing, Cambridge University Press.

Clark, E. (1995). Later lexical development and word formation. I: Fletcher, P & MacWhinney, B (eds.) *The handbook of child language*. Oxford: Basil Blackwell.

Clark, E. (2003). Early words. *First language acquisition*. (ss. 79-100). New York: Cambridge University Press, 2003.

Clark, E. (2003a). Acquiring Language: Issues and questions. *First language acquisition*. (ss 1-21). New York: Cambridge University Press, 2003.

Cronin, Virginia S. (2002), The syntagmatic-paradigmatic shift and reading development. *Child language* 29 (2002), 189-204, Cambridge univeristy press, printed in the United Kingdom 2002.

Dunn, L., & Dunn, L. (1997). *PPVT-III, Peabody Picture Vocabulary Test - Revised. Third Edition*. Circle Pines, MN: American Guidance Service. Svensk översättning: Gustavsson, I., Fyrberg, Å. & Lundälv, E. (2000).

Eklund, H. (1996). *Ordracet*. Linköping: Eget förlag.

Fredriksson, U., & Taube, K. (2003). Svenska som andraspråk och kulturmöten. I L. Bjar & C. Liberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk*. (ss. 153-172). Lund: Studentlitteratur.

Hansson, K. (2003). Att bedöma barns språk och kommunikation. I L. Bjar & C. Lidberg (Red.), *Barn utvecklar sitt språk*. (ss.195-215). Lund: Studentlitteratur.

Holmgren, B. (1984). ITPA. *Illinois Test of Psycholinguistic Abilities*. Svensk version. Stockholm, Sverige: Psykologiförlaget.

- Håkansson, G. (2003). *Tvåspråkighet hos barn i Sverige*. Lund: Studentlitteratur.
- Jerlang, E. (1988). Jean Piagets teori om intelligensen. I E. Jerlang (Red.), *Utvecklingspsykologiska teorier*. (ss. 231-276). Liber AB, Stockholm.
- Kent, G., & Rosanoff, A. (1910). A study of association in insanity. *The American Journal of Insanity*, LXVII, 37-96.
- Kirk, S., McCarthy, J. & Kirk, W. (1968). *Illinois Test of Psycholinguistic Abilities*. Urbana, Ill.:University of Illinois Press.
- Ladberg, G. (1996). *Barn med flera språk*. Andra upplagan, Liber utbildning.
- Lees, J. & Urwin, S. (1997). Children with language impairments. *Children with language disorders*. 2nd ed. (ss. 1-25). London: Whurr Publishers Ltd.
- Lindberg, I. (2006). Med andra ord i bagaget. I L. Bjar (Red.), *Det hänger på språket!* (ss. 57-91). Författarna och Studentlitteratur.
- Meara, P. (1996). *The dimensions of lexical competence*. I G. Brown, K. Malmkjaer, & J. Williams (Red.), *Performance and Competence in Second Language Acquisition*, (ss 33-53). Cambridge: Cambridge University Press.
- Mikoczy, T., & Nyman, A. (2008). *Lexikal förmåga hos flerspråkiga svensk-arabiska barn i skolår 4. En undersökning med PPVT-III och Kent & Rosanoffs associationstest*. Magisteruppsats i logopedi: Institutionen för logopedi och foniatry, Lunds universitet.
- Namei, S. (2004). Bilingual lexical development: a Persian-Swedish word association study. *International Journal of Applied Linguistics*, Vol. 14, No. 3., (s 363-388). Uppsala universitet.
- Holmberg, & Sahlén, B. (2000). Nelli-testet. Lund.
- Nettelbladt, U., & Salameh, E-K. (2007). Språkstörning hos barn. I Nettelbladt, U., & Salameh, E-K (Red.), *Språkutveckling och språkstörning hos barn*. (ss. 13-33). Lund: Studentlitteratur.
- Nettelbladt, U. (2007a). Lexikal utveckling. I: Nettelbladt, U., & Salameh, E-K (Red.), *Språkutveckling och språkstörning hos barn*. (ss. 199-230). Lund: Studentlitteratur.
- Nettelbladt, U. (2007b). Lexikala problem hos barn med språkstörning. I: Nettelbladt, U., & Salameh, E-K (Red.), *Språkutveckling och språkstörning hos barn*. (ss. 231-253). Lund: Studentlitteratur.
- Nettelbladt, U., Samuelsson, C., Sahlén, B., & Hansson, K. (2008). Språkstörning hos barn utan andra funktionshinder. I Hammarberg, B., Hartelius, L., Nettelbladt, U. (red.), *Logopedi*. (ss. 139-147). Lund: Studentlitteratur.
- Ordóñez, C., Carlo, M., Snow, C. & McLaughlin, B., (2002). Depth and breadth of vocabulary in two languages: Which vocabulary skills transfer? *Journal of Educational Psychology*, 94, 719-728.

Renfrew C. (1997). *Bus story test – a test of narrative speech*. 4:e upplagan. Bicester, Oxon: Winalow Press.

Salameh, E-K. (2003), *Langugae impairment in swedish bilingual children – epidemiological and lingustic syudies*. Doktorsavhandling: Institutionen för logopedi och foniatri, Lunds universitet.

Salameh, E-K. (2008). Språkstörning i kombination med flerspråkighet. I Hammarberg, B., Hartelius, L., Nettelblatt, U. (red.), *Logopedi*. (ss. 149-155). Lund: Studentlitteratur.

Strömqvist, S. (1997). Om tidig morfologisk utveckling. I Söderbergh, R. (red.), *Från joller till läsning och skrivning*. (ss. 61-80). Kristianstad: Gleerups.

Strömqvist, S. (2008). Barns språkutveckling. I Hammarberg, B., Hartelius, L., Nettelblatt, U. (red.), *Logopedi*. (ss. 69-83). Lund: Studentlitteratur.

Verhallen, M. & Schoonen, R. (1998), Lexical knowledge in L1 and L2 of third and fifth graders. *Applied linguistics* 19, 452-470, Institute for general linguistics, Univeristy of Amsterdam, Teacher training college, Collage of Haarlem and SCO-Kohnstamm institute of educational research, University of Amsterdam, Oxford University Press.

Viberg, Å. (2004). *Lexikal utveckling i ett andraspråk*. I: Hyltenstam, K & Lindberg, I. Svenska som andraspråk i forskning, undervisning och samhällen. Lund: Studentlitteratur.

Wahlgren, L. (2008). *SPSS steg för steg*, Studentlitteratur.

Quennerstedt, T. (2007). *Tänker du på samma sak som jag? – Om ordassociation bland en- och flerspråkiga.*, C-uppsats i svenska som andraspråk: Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

<http://www.sprakenshus-umas.se/?p63i12312s0=> (senast besökt 2009-05-19)

http://www.sprakladan.uppsala.se/om_sprakstorning.htm (senast besökt 2009-05-19)

<http://www.spraktidningen.se/art.lasso?id=08630> (senast besökt 2009-06-08)